

Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης, συμμετοχής, και Φωνή σε τοπικό επίπεδο. Συνθετική έκθεση Ε.Ε

**Co-funded by
the European Union**

Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι απόψεις που εκφράζονται είναι μόνο του συντάκτη/των συντακτών και δεν αντικατοπτρίζουν κατ' ανάγκη τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ευρωπαϊκού Εκτελεστικού Οργανισμού Εκπαίδευσης και Πολιτισμού. Ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση ούτε η χορηγούσα αρχή μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνες για αυτές.

Το παρόν έγγραφο εκπονήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την ΕΕ έργου: Power2UAM — αριθμός συμφωνίας επιχορήγησης 101190452 — CERV-2024-CHILD.

Το παρόν έγγραφο είναι μετάφραση του αγγλικού πρωτότυπου με τίτλο «Power to UAMs: Ensuring Equal Access, Participation, and Voice at the Local Level EU synthesis report ». Η μετάφραση δημιουργήθηκε με τη χρήση μηχανικής μετάφρασης και ελέγχθηκε από το GCR. Η ευθύνη για το περιεχόμενο παραμένει στους αρχικούς συντάκτες.

Συντάκτες

Ανικό Bernát και Orsolya Szabó, Ινστιτούτο Κοινωνικών Ερευνών TÁRKI

Με βάση τις τοπικές εκθέσεις που εκπόνησαν οι εταίροι του σχεδίου:

- Αθήνα και Πειραιάς στην Ελλάδα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- Λιέγη, Γάνδη και Βρυξέλλες στο Βέλγιο: Δίκτυο αφγανικών οργανώσεων της διασποράς στην Ευρώπη (NADOE) και Caritas International Belgium
- Καλαί στη Γαλλία: ECPAT Γαλλία

Οι τοπικές εκθέσεις είναι διαθέσιμες στα αγγλικά και στις τοπικές γλώσσες στον ιστότοπο του έργου: <https://bridge-eu.org/power2uams>

Με τη συμβολή:

Bridge EU

Ημερομηνία

2026

Πίνακας Περιεχομένων

Συνοπτική παρουσίαση	1
1. Εισαγωγή	3
2. Νομικά πλαίσια και πλαίσια πολιτικής της ΕΕ που διασφαλίζουν ίσα δικαιώματα για τα ασυνόδευτα παιδιά	4
2.1. Πρώτα τα παιδιά: η υπεροχή των δικαιωμάτων των παιδιών	4
2.2. Η μετανάστευση και το καθεστώς ασύλου ως δευτερεύον ζήτημα.....	5
3. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά στην ΕΕ.....	7
3.1 Βασικά αριθμητικά στοιχεία και τάσεις.....	7
3.2 Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά	7
3.3 Ο ρόλος των τοπικών αρχών στον σεβασμό των δικαιωμάτων και την παροχή υπηρεσιών	9
3.4 Περιορισμένοι χώροι για να ακουστεί η φωνή των ασυνόδευτων παιδιών.....	9
4. Μεθοδολογία.....	10
4.1 Έρευνα τεκμηρίωσης και ανασκόπησης της βιβλιογραφίας	10
4.2 Ποσοτικές και ποιοτικές συνεντεύξεις με Α.Α	10
4.3 Ποσοτικές και ποιοτικές συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενα μέρη	10
4.4 Εφαρμογή κοινής μεθοδολογίας έρευνας σε τοπικό επίπεδο.....	11
5. Έρευνα τεκμηρίωσης σχετικά με την παροχή υπηρεσιών στις επιλεγμένες πόλεις.....	13
5.1 Αθήνα και Πειραιάς (Ελλάδα).....	13
5.2 Καλαί (Γαλλία)	14
5.3 Βρυξέλλες, Γάνδη και Λιέγη (Βέλγιο)	15
5.4 Συγκριτική ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας τεκμηρίωσης	16
6. Αποδεικτικά στοιχεία από το πεδίο: ευρήματα των συνεντεύξεων με ΑΑ και ενδιαφερόμενα μέρη.....	19
6.1 Τα κύρια ευρήματα των συνεντεύξεων με τους Α.Α.....	19
6.2 Τα κύρια ευρήματα των συνεντεύξεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.....	22
7. Εντοπισθέντα κενά στις υπηρεσίες και τις πολιτικές.....	26

7.1. Έλλειψη τοπικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών των ΑΑ (συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού μεταξύ των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των παρόχων υπηρεσιών).....	26
7.2. Έλλειψη δυνατοτήτων για τις τοπικές αρχές	26
7.3. Διαρθρωτικά κενά στη μακροπρόθεσμη στήριξη και την πρόσβαση σε υπηρεσίες.....	27
7.4. Εμπόδια στην πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς	27
7.5. Έλλειψη ή περιορισμός της πρόσβασης στη δικαιοσύνη	28
8. Συστάσεις πολιτικής	29
8.1 Ανάγκη για τοπικές πολιτικές, ισχυρότερη διακυβέρνηση και ανάληψη ευθύνης σε τοπικό επίπεδο.....	29
8.2 Βελτίωση της πρόσβασης σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες	29
8.3 Πρόσβαση σε φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας	30
8.4 Ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη μετά την ηλικία των 18 ετών....	30
8.5 Ισότιμη πρόσβαση σε εκπαίδευση χωρίς διαχωρισμούς και χωρίς αποκλεισμούς (επαγγελματική κατάρτιση και ακαδημαϊκή πορεία) και απασχόληση	31
8.6 Πρόσβαση στη δικαιοσύνη	31
8.7. Ενίσχυση της φωνής των ασυνόδευτων παιδιών	31
9. Συμπεράσματα	33
Αναφορές	34
Παραρτήματα	35
Παράρτημα 1 - Νομικά πλαίσια που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά	35
Παράρτημα 2 - Πολιτικά πλαίσια που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά	37

Περίληψη

Με τη χρηματοδοτική στήριξη του προγράμματος «Πολίτες, ισότητα, δικαιώματα, αξίες» (CERV), το έργο «*Power to UAM: Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης, συμμετοχής και φωνής σε τοπικό επίπεδο*» δρομολογήθηκε το 2025.

Με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία, το έργο Power2UAM διεξήγαγε ποσοτική (έρευνα ερωτηματολογίου) και ποιοτική (συνέντευξη) έρευνα σε έξι ευρωπαϊκές πόλεις, και συγκεκριμένα στην Αθήνα και τον Πειραιά (στην Ελλάδα), το Καλαί (στη Γαλλία) και τις Βρυξέλλες, τη Γάνδη και τη Λιέγη (στο Βέλγιο). Η έρευνα επικεντρώθηκε στον εντοπισμό της πρόσβασης των ασυνόδευτων παιδιών σε δημόσιες υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο. Έξι τοπικές εκθέσεις εκπονήθηκαν από εταίρους που διεξήγαγαν έρευνα στον τομέα.

Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει συνοπτικά τα κύρια πορίσματα των έξι τοπικών εκθέσεων.

Τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν συστημικά εμπόδια όσον αφορά την πρόσβαση σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες

Και στις έξι πόλεις, η έρευνα αποκαλύπτει ότι τα ασυνόδευτα παιδιά δεν απολαμβάνουν ισότιμη πρόσβαση σε τοπικές, βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Ενώ το διεθνές και το ευρωπαϊκό δίκαιο απαιτούν την εφαρμογή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού και την άνευ όρων πρόσβαση σε υπηρεσίες, στην πράξη η στήριξη των ασυνόδευτων παιδιών οργανώνεται σε μεγάλο βαθμό μέσω των συστημάτων μετανάστευσης και ασύλου. Η προσέγγιση αυτή περιορίζει σημαντικά την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες και υπονομεύει τη μακροπρόθεσμη κοινωνική ένταξη.

Η έλλειψη συντονισμού αποδυναμώνει τον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού

Η έρευνα αναδεικνύει την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών επιπέδων διακυβέρνησης. Οι ευθύνες για τα ασυνόδευτα παιδιά είναι κατακερματισμένες μεταξύ των αρχών μετανάστευσης, των συστημάτων προστασίας των παιδιών και των τοπικών παρόχων υπηρεσιών, με αποτέλεσμα κενά στην προστασία και ασαφή λογοδοσία. Οι τοπικές δημόσιες αρχές και οι πάροχοι υπηρεσιών δεν παρέχουν με συνέπεια την αναγκαία στήριξη ούτε διασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση για τα ασυνόδευτα παιδιά. Οι υπηρεσίες που παρέχονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις συχνά υποκαθιστούν, αντί να συμπληρώνουν, τις δημόσιες παροχές.

Εξακολουθούν να υπάρχουν συστημικά κενά όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη στήριξη και τη μετάβαση στην ενηλικίωση

Τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν περιορισμένη πρόσβαση σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες τόσο πριν όσο και μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αντικαθιστούν τις δημόσιες παροχές χωρίς να διασφαλίζουν βιώσιμη στήριξη. Συχνά δεν παρέχεται στήριξη για τη μετέπειτα φροντίδα και τη μετάβαση, γεγονός που συμβάλλει στη στεγαστική ανασφάλεια και στην κοινωνικοοικονομική περιθωριοποίηση. Επιπλέον, η περιορισμένη πρόσβαση σε ανάδοχη φροντίδα έχει ως αποτέλεσμα παρατεταμένη παραμονή σε δομές υποδοχής ή διαχωρισμένες

ομαδικές δομές και αυξάνει τον κίνδυνο αστεγίας, ενώ η πρόσβαση στην ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη παραμένει πολύ περιορισμένη.

Η άνιση πρόσβαση στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς υπονομεύει την ένταξη

Η πρόσβαση σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τα ασυνόδευτα παιδιά. Η έρευνα εντοπίζει ευρεία εξάρτηση από διαχωρισμένες τάξεις υποδοχής ή γλώσσας, γεγονός που εμποδίζει την πρόσβαση στη γενική εκπαίδευση. Τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν επίσης διακριτική μεταχείριση, συμπεριλαμβανομένου του ρατσισμού και του εκφοβισμού, και συχνά κατευθύνονται σε επαγγελματικές διαδρομές χαμηλής ειδίκευσης, περιορίζοντας την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη και τα δικαιώματα συμμετοχής παραμένουν περιορισμένα

Τα ασυνόδευτα παιδιά υφίστανται διακρίσεις και κακοποίηση όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες και στην καθημερινή ζωή, ωστόσο η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη και τη νομική προστασία είναι περιορισμένη. Σε σύγκριση με άλλα παιδιά που στερούνται τη γονική φροντίδα, τα ασυνόδευτα παιδιά δεν έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ένδικα μέσα, νομική συνδρομή ή μηχανισμούς συμμετοχής. Οι ανάγκες τους δεν αξιολογούνται επαρκώς και οι φωνές τους σπάνια περιλαμβάνονται ουσιαστικά στην παροχή υπηρεσιών και στη χάραξη πολιτικής.

Απαιτούνται επείγοντως ισχυρότερες πολιτικές ανταπόκρισης με βάση τα δικαιώματα των παιδιών

Τα ευρήματα υπογραμμίζουν την ανάγκη για συστημικές μεταρρυθμίσεις προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζονται πρωτίστως ως παιδιά και όχι μέσω μεταναστευτικών πολιτικών. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι ακόλουθες συστάσεις:

- *Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε βασικές τοπικές δημόσιες υπηρεσίες:* Τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να έχουν άνευ όρων και ισότιμη πρόσβαση σε τοπικές, βασικές δημόσιες υπηρεσίες, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό καθεστώς. Οι υπηρεσίες που σχετίζονται με τη μετανάστευση δεν θα πρέπει να αντικαθιστούν την προστασία των παιδιών, την υγεία, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Οι διοικητικές διαδικασίες πρέπει να απλουστευθούν και να καταστούν φιλικές προς τα παιδιά και πολύγλωσσες, με συστηματική γλωσσική υποστήριξη και στοχευμένη κατάρτιση για το προσωπικό των δημόσιων υπηρεσιών σχετικά με τα δικαιώματα του παιδιού, την απαγόρευση των διακρίσεων και τις προσεγγίσεις που λαμβάνουν υπόψη την τραυματική εμπειρία.
- *Ενίσχυση της διακυβέρνησης και του τοπικού συντονισμού:* Απαιτείται σαφέστερος συντονισμός μεταξύ των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών για την πρόληψη του κατακερματισμού και των κενών στην προστασία. Οι τοπικοί μηχανισμοί συντονισμού θα πρέπει να συνδέουν την εκπαίδευση, την υγεία, τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες, ενώ η συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις θα πρέπει να συμπληρώνει και όχι να υποκαθιστά την παροχή δημόσιων υπηρεσιών. Οι πολιτικές που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να ενσωματωθούν σε ευρύτερες πολιτικές για τα παιδιά και τη νεολαία.

- *Διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην ανάδοχη φροντίδα:* Τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ανάδοχη φροντίδα και άλλες επιλογές φροντίδας σε επίπεδο οικογένειας στην ίδια βάση με άλλα παιδιά που στερούνται τη γονική φροντίδα. Η εξατομικευμένη στήριξη θα πρέπει να βασίζεται σε αξιολογημένες ανάγκες και οι ανάδοχοι φροντιστές θα πρέπει να λαμβάνουν κατάλληλη κατάρτιση ώστε να ανταποκρίνονται στις ειδικές εμπειρίες των ασυνόδευτων παιδιών.
- *Διασφάλιση εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και οδών προς την απασχόληση:* Τα ασυνόδευτα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε γενική, χωρίς αποκλεισμούς και χωρίς διαχωρισμούς εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα. Οι διαχωρισμένες τάξεις θα πρέπει να εξαλειφθούν, με την παροχή γλωσσικής και μαθησιακής υποστήριξης εντός κανονικών πλαισίων. Οι διαδρομές εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να είναι ευέλικτες και να συνδέονται με βιώσιμες ευκαιρίες απασχόλησης.
- *Ενίσχυση της στήριξης κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση:* Θα πρέπει να διασφαλιστεί η συνεχής στήριξη και παρακολούθηση από τον επίτροπο μετά την ηλικία των 18 ετών, προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, την ψυχολογική φροντίδα και τη στέγαση για την πρόληψη της αστεγίας ή της ανεπαρκούς στέγασης και τη στήριξη της ανεξάρτητης ενήλικης ζωής των πρώην ΑΑ.

1 Εισαγωγή

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει ένα νομικό και πολιτικό πλαίσιο με στόχο τη διασφάλιση της προώθησης και της προστασίας των δικαιωμάτων όλων των παιδιών, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό υπόβαθρο ή το καθεστώς διαμονής τους. Η υποχρέωση σεβασμού και προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών ισχύει για τις δημόσιες αρχές σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών.

Παρά τις νομικές υποχρεώσεις, τα ασυνόδευτα παιδιά — είτε έχουν υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας (αίτηση ασύλου) είτε διέρχονται προς άλλη χώρα-παραμένουν μεταξύ των πλέον ευάλωτων παιδιών στην Ευρώπη. Αντιμετωπίζουν επίμονα εμπόδια όσον αφορά την ισότιμη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των παιδιών, της στέγασης, της εκπαίδευσης, της υγειονομικής περίθαλψης και της προστασίας από τη βία και την κακοποίηση.

Πολλές μελέτες έχουν διερευνήσει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά, ωστόσο αυτές τείνουν να επικεντρώνονται στον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού στο πλαίσιο των συστημάτων μετανάστευσης και ασύλου και να εστιάζουν λιγότερο στην πρόσβαση των ασυνόδευτων παιδιών σε βασικές υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα έκθεση αποσκοπεί στον προσδιορισμό των αναγκών των ασυνόδευτων παιδιών και στην εξέταση της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο. Η έκθεση επικεντρώνεται στις καταστάσεις που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά στις ακόλουθες ευρωπαϊκές πόλεις: Καλαί (Γαλλία)· Αθήνα και Πειραιάς (Ελλάδα)· και Λιέγη, Γάνδη και Βρυξέλλες (Βέλγιο). Οι πόλεις αυτές προσφέρουν διαφορετικές προοπτικές, αντικατοπτρίζοντας, για παράδειγμα, διαφορετικές

Βασική ορολογία: ασυνόδευτο παιδί

Ασυνόδευτο παιδί είναι πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών το οποίο εισέρχεται στο έδαφος κράτους μέλους της ΕΕ χωρίς ενήλικο υπεύθυνο για αυτό σύμφωνα με τον νόμο ή την πρακτική, και το οποίο δεν τελεί πραγματικά υπό την επιμέλεια τέτοιου προσώπου. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει επίσης τα παιδιά που καθίστανται ασυνόδευτα μετά την είσοδό τους στο έδαφος κράτους μέλους.¹

Ενώ το δίκαιο της ΕΕ χρησιμοποιεί τον όρο «ασυνόδευτος ανήλικος», η παρούσα έκθεση χρησιμοποιεί τον όρο «ασυνόδευτο παιδί» για να τονίσει ότι πρόκειται πρωτίστως για παιδιά.

Στην έκθεση γίνεται επίσης διάκριση μεταξύ:

- *Ασυνόδευτα παιδιά στο σύστημα ασύλου* — πρόκειται για παιδιά που έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου σε ένα κράτος μέλος και τελούν επί του παρόντος υπό τη φροντίδα του οικείου κράτους μέλους.
- *Ασυνόδευτα παιδιά υπό διέλευση* — πρόκειται για παιδιά που ενδέχεται να έχουν ενταχθεί στο σύστημα ασύλου ενός κράτους μέλους, αλλά έχουν φύγει σε άλλο κράτος μέλος και επί του παρόντος ζουν χωρίς επίσημα έγγραφα. Ορισμένες φορές μπορεί επίσης να θεωρηθεί ότι λείπουν.

¹ Το άρθρο 2 παράγραφος 5, της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1346 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14 Μαΐου 2024, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία,

καταστάσεις στις οποίες βρίσκονται τα ασυνόδευτα παιδιά (για παράδειγμα, παιδιά στο πλαίσιο του συστήματος ασύλου ή υπό «διέλευση»).

2. Νομικά πλαίσια και πλαίσια πολιτικής της ΕΕ που διασφαλίζουν ίσα δικαιώματα για τα ασυνόδευτα παιδιά

Τα ασυνόδευτα παιδιά επηρεάζονται από διάφορα νομικά πλαίσια και πλαίσια πολιτικής της ΕΕ. Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφονται οι βασικές αρχές που απορρέουν από τις ενωσιακές και διεθνείς νομικές πράξεις και τα πλαίσια πολιτικής (βλ. παράρτημα 1 για λεπτομερή επισκόπηση).

2.1 Πρώτα παιδιά: η υπεροχή των δικαιωμάτων του παιδιού

Ως παιδιά, τα ασυνόδευτα παιδιά στο πλαίσιο της μετανάστευσης δικαιούνται πρωτίστως την πλήρη προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Αυτό ορίζεται σαφώς στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Χάρτης).² Ως πρωτογενές δίκαιο της ΕΕ, ο Χάρτης υπερισχύει του παράγωγου δικαίου της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των πράξεων για τη μετανάστευση και το άσυλο. Ως εκ τούτου, οι κανόνες για τη μετανάστευση και το άσυλο πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται κατά τρόπο που να διασφαλίζει την πλήρη εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών.

Οι υποχρεώσεις του Χάρτη ενισχύονται από δεσμευτικές διεθνείς πράξεις, ιδίως τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΣΔΠ του ΟΗΕ), την οποία έχουν κυρώσει όλα τα κράτη μέλη και η οποία ισχύει εξίσου για όλα τα παιδιά που υπάγονται στη δικαιοδοσία ενός κράτους, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών σε μεταναστευτικά πλαίσια.³

Τα παιδιά πρέπει να αντιμετωπίζονται χωρίς διακρίσεις, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό υπόβαθρο, τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, την αναπηρία, το φύλο ή το καθεστώς διαμονής. Αυτό ενισχύεται επίσης από τις ανάγκες ειδικής νομοθεσίας, μεταξύ άλλων, όπως η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (η οποία έχει κυρωθεί από την ΕΕ και όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ), η Διεθνής Σύμβαση για την κατάργηση πάσης μορφής φυλετικών διακρίσεων και το παράγωγο δίκαιο, όπως η Οδηγία για τη φυλετική ισότητα.⁴

Αυτές οι νομοθετικές υποχρεώσεις συμπληρώνονται από πλαίσια πολιτικής, ιδίως τη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού⁵, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων όλων των παιδιών και στην ασφαλή πρόσβαση σε βασικές

Πίνακας 1. Βασικές διατάξεις του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άρθρο 21 — απαγόρευση των διακρίσεων

1. Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
2. Εντός του πεδίου εφαρμογής των Συνθηκών και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεών τους, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας.

Άρθρο 24 — δικαιώματα του παιδιού

1. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την ευημερία τους. Μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Οι απόψεις αυτές λαμβάνονται υπόψη για θέματα που τους αφορούν ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους.
2. Σε όλες τις πράξεις που αφορούν τα παιδιά, είτε επιχειρούνται από δημόσιες αρχές είτε από ιδιωτικούς οργανισμούς, πρωταρχική σημασία πρέπει να δίνεται στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.
3. Κάθε παιδί έχει δικαίωμα να διατηρεί τακτικά προσωπικές σχέσεις και απ' ευθείας επαφές με τους δύο γονείς του, εκτός εάν τούτο είναι αντίθετο προς το συμφέρον του.

² Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2012/C 326/02)

³ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία εγκρίθηκε στις 20 Νοεμβρίου 1989 με το ψήφισμα 44/25 της Γενικής Συνέλευσης

⁴ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29 Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, [COM/2021/142 final](#)

υπηρεσίες για τα ευάλωτα παιδιά. Μια βασική πρωτοβουλία της στρατηγικής είναι η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά⁶: μια πρωτοβουλία σε επίπεδο ΕΕ με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της διασφάλισης της αποτελεσματικής πρόσβασης των παιδιών που έχουν ανάγκη στην ΕΕ σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών (π.χ. προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και σχολικές δραστηριότητες, υγειονομική περίθαλψη, στέγαση), εκ των οποίων τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών αναφέρονται ως μέρος των ομάδων-στόχων.⁷

2.2 Το καθεστώς μετανάστευσης και ασύλου ως δευτερεύον μέλημα

Σε αυτό το νομικό πλαίσιο, η νομοθεσία της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο προβλέπει ειδικούς τομεακούς κανόνες που διέπουν την υποδοχή, τη φροντίδα και τη διαδικαστική μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών.

Έως τον Δεκέμβριο του 2025, τα εφαρμοστέα νομικά πλαίσια διαμορφώνονταν από το *Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ)*, ένα σύνολο νόμων που αποσκοπούσαν στην εναρμόνιση των κοινών ελάχιστων προτύπων για το άσυλο σε ολόκληρη την ΕΕ. Μολονότι η διαδικασία εφαρμογής θα ξεκινήσει μόλις τον Ιούνιο του 2026, τον Ιανουάριο του 2026 τέθηκε σε ισχύ το σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο — ένα σύνολο νέων κανόνων για τη διαχείριση της μετανάστευσης και τη θέσπιση κοινού συστήματος ασύλου.⁸ Τα εν λόγω νομοθετικά κείμενα αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τις διαδικασίες ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής.⁹

Παρά τις συστάσεις και τις προειδοποιήσεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με τον επιβλαβή αντίκτυπο των μεταρρυθμίσεων στα θεμελιώδη δικαιώματα, το τελικό κείμενο του συμφώνου εξομαλύνει την αυθαίρετη χρήση της κράτησης μεταναστών, μεταξύ άλλων για παιδιά και οικογένειες, αυξάνει την κατάρτιση προφίλ με βάση τα φυλετικά χαρακτηριστικά, χρησιμοποιεί διαδικασίες «κρίσης» για να καταστήσει δυνατές τις επαναπροωθήσεις και επιστρέφει άτομα στις λεγόμενες «ασφαλείς τρίτες χώρες» όπου διατρέχουν κίνδυνο βίας, βασανιστηρίων και αυθαίρετης φυλάκισης.¹⁰ Επιπλέον, τα ασυνόδευτα παιδιά κινδυνεύουν να υπαχθούν στη «διαδικασία ασύλου στα σύνορα», η οποία αποτελεί ένα είδος ταχείας διαδικασίας ασύλου.¹¹

⁶ Συστάσεις (ΕΕ) 2021-1004 του Συμβουλίου, της 14 Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, [L 223/14](#)

⁷ Από την ανάλυση της διετούς έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά προκύπτει ότι ορισμένα κράτη μέλη θέτουν σε εφαρμογή στοχευμένες υπηρεσίες για ασυνόδευτους ανήλικους, συμπεριλαμβανομένων της Κύπρου, της Ελλάδας και της Σλοβενίας. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. [Eurochild, 2025, Promising Practices from the European Child Guarantee \(Βελτιστοποίηση των πρακτικών από την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά\)](#).

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 29 Μαΐου 2024, Understanding the EU Pact on Migration and Asylum (Κατανόηση του συμφώνου της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο)

⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2024/1346 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14 Μαΐου 2024, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιτύπωση): Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1351 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14 Μαΐου 2024, για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1147 και (ΕΕ) 2021/1060 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/201

¹⁰ Για λεπτομερή ανάλυση, βλ. κοινή δήλωση που υπεγράφη από περισσότερες από 30 οργανώσεις, 2024, [Safeguarding the Rights of Unaccompanied Children at EU Borders under the EU Pact on Migration and Asylum Joint NGO analysis and recommendations \(Διασφάλιση των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών στα σύνορα της ΕΕ στο πλαίσιο του συμφώνου της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο — Κοινή ανάλυση και συστάσεις ΜΚΟ\)](#): PICUM, 2024, [Children's rights in the 2024 Migration and Asylum Pact: Ανάλυση του κανονισμού για τον έλεγχο διαλογής, του κανονισμού για τις διαδικασίες ασύλου, του κανονισμού για τη διαδικασία επιστροφής στα σύνορα και του Eurodac](#)

¹¹ Διεθνής Επιτροπή Νομικών, (ICJ) Save the Children and Kids in Need of Defense (KIND) [Νομικές εκτιμήσεις σχετικά με την εφαρμογή της διαδικασίας ασύλου στα σύνορα σε ασυνόδευτα παιδιά](#) Ερμηνεία του άρθρου 53 παράγραφος 1 του κανονισμού για τις διαδικασίες ασύλου

Επιπλέον, για τα ασυνόδευτα παιδιά που δεν εμπίπτουν στο σύστημα ασύλου, είναι σημαντικό να σημειωθεί επίσης η νομοθεσία που αποσκοπεί στον έλεγχο των συνόρων (όπως ο κώδικας συνόρων Σένγκεν¹² και η επιβολή της απέλασης (όπως η Οδηγία για την επιστροφή που¹³ βρίσκεται επί του παρόντος υπό αναθεώρηση¹⁴).

Μολονότι οι πράξεις αυτές περιέχουν ειδικές εγγυήσεις για τα παιδιά, δεν θα πρέπει να αντικαθιστούν ή να περιορίζουν την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών. Αντιθέτως, πρέπει να εφαρμόζονται κατά τρόπο που συνάδει πλήρως με τα δικαιώματα των παιδιών και με την υποχρέωση να δίνεται προτεραιότητα στο υπέρτατο συμφέρον του παιδιού σε όλες τις αποφάσεις και τις διαδικασίες που αφορούν ασυνόδευτα παιδιά.

Στην πράξη, ωστόσο, το καθεστώς διαμονής ενός παιδιού υπερισχύει του καθεστώτος του ως παιδιού, γεγονός που επηρεάζει την ίση μεταχείρισή του.

---

¹² [Κανονισμός \(ΕΕ\) 2016/399](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9 Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (κωδικοποίηση)

¹³ [Οδηγία 2008/115/ΕΚ](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16 Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών

¹⁴ Τον Μάρτιο του 2025 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση [κανονισμού για την επιστροφή](#). Έχει επικριθεί έντονα από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο η πρόταση θα επηρεάσει τα δικαιώματα του παιδιού. Πάνω από 250 οργανώσεις [ζήτησαν](#) την απόρριψή του.

3. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά στην ΕΕ

Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται τα βασικά πορίσματα της υφιστάμενης βιβλιογραφίας σχετικά με την κατάσταση των ασυνόδευτων παιδιών στην ΕΕ. Παρέχει επισκόπηση των βασικών αριθμητικών στοιχείων και τάσεων, περιγράφει τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε διάφορες καταστάσεις και υπογραμμίζει τον ρόλο των τοπικών αρχών και της συμμετοχής των παιδιών στη διασφάλιση της πρόσβασης σε προστασία και υπηρεσίες.

3.1 Βασικά αριθμητικά στοιχεία και τάσεις

Κατά την τελευταία δεκαετία, τα ασυνόδευτα παιδιά αντιπροσωπεύουν σταθερά σημαντικό ποσοστό των παιδιών που υποβάλλουν αίτηση ασύλου στην ΕΕ, αντιπροσωπεύοντας κατά μέσο όρο περίπου το 15 % των παιδιών που υποβάλλουν αίτηση ασύλου για πρώτη φορά.¹⁵ Περίπου 34,000 ασυνόδευτα παιδιά υπέβαλαν αίτηση διεθνούς προστασίας στις χώρες της ΕΕ το 2024.¹⁶ Μολονότι αυτό σηματοδότησε μείωση σε σύγκριση με την κορύφωση του 2023, οι αριθμοί παρέμειναν πολύ πάνω από τα προ COVID-19 επίπεδα.¹⁷ Αν και οι περισσότεροι αιτούντες ήταν αγόρια, το ποσοστό των κοριτσιών αυξήθηκε σταδιακά.

Το 2024 αποσύρθηκαν περίπου 6,100 αιτήσεις ασύλου που υποβλήθηκαν από ασυνόδευτα παιδιά, με τη συντριπτική πλειονότητα να αφορά αγόρια ηλικίας 14-17 ετών.¹⁸ Οι αποσύρσεις δείχνουν ότι ορισμένα ασυνόδευτα παιδιά αποδεσμεύονται από το σύστημα και αποφασίζουν να αποχωρήσουν από τη φροντίδα. Άλλοι μπορεί να ωθηθούν να εγκαταλείψουν τη φροντίδα από αυτούς που επιθυμούν να επωφεληθούν από την ευαλωτότητα τους. Σύμφωνα με το συλλογικό δημοσιογραφικό έργο στην Χαμένα στην Ευρώπη, τουλάχιστον 51.433 ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν εξαφανιστεί από κέντρα ασύλου στην Ευρώπη μεταξύ 2021 και 2023.¹⁹

3.2 Προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά

Η πρόσβαση των ασυνόδευτων παιδιών σε προστασία και υπηρεσίες επηρεάζεται από το καθεστώς διαμονής τους, για παράδειγμα αν έχουν υποβάλει αίτηση ασύλου ή ζουν υπό καθεστώς διέλευσης ή σε κατάσταση χωρίς επίσημα έγγραφα. Ταυτόχρονα, η κατάσταση των παιδιών δεν είναι στατική: πολλοί μετακινούνται μεταξύ χωρών ή καθεστώτων διαμονής για λόγους όπως η οικογενειακή επανένωση, οι ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής ή οι παρατεταμένες διοικητικές διαδικασίες. Ως εκ τούτου, η υφιστάμενη βιβλιογραφία επισημαίνει ένα σύνολο αλληλεπικαλυπτόμενων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε διαφορετικά πλαίσια. Οι βασικές προκλήσεις που προσδιορίζονται στη βιβλιογραφία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

---

¹⁵ Eurostat, Children in migration — asylum applicants (Παιδιά σε μετανάστευση — αιτούντες άσυλο), στοιχεία της 10 Απριλίου 2025

¹⁶ Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, Data Analysis of Unaccompanied Minors in 2024, Ενημερωτικό δελτίο, EUAA/2025/36 Αύγουστος 2025

¹⁷ Ο.π.

¹⁸ Ο.π.

¹⁹ Χαμένα στην Ευρώπη, 30 Απριλίου 2024, [περισσότερα από 50.000 ασυνόδευτα παιδιά εξαφανίστηκαν στην Ευρώπη](#)

- *Έλλειψη αναγνώρισης ως παιδιών*, ιδίως μέσω διακρίσεων ή διαδικασιών εκτίμησης της ηλικίας που δεν συμμορφώνονται με τα ισχύοντα νομικά πρότυπα, με αποτέλεσμα την έλλειψη σεβασμού των δικαιωμάτων τους.²⁰
- *Διαχωρισμός από τα γενικά συστήματα προστασίας των παιδιών*, με τα ασυνόδευτα παιδιά να τοποθετούνται συχνά παράλληλα, ειδικές για τη μετανάστευση ρυθμίσεις υποδοχής και φροντίδας αντί να ενσωματώνονται στις γενικές υπηρεσίες προστασίας των παιδιών.²¹ Αυτό περιλαμβάνει τη συνεχή εξάρτηση από την ιδρυματική φροντίδα για τα ασυνόδευτα παιδιά, παρά την ανάγκη να δοθεί προτεραιότητα σε εναλλακτικές λύσεις που βασίζονται στην οικογένεια και την κοινότητα.²²
- *Περιορισμένη πρόσβαση σε πληροφορίες*, καθώς τα παιδιά συχνά δεν διαθέτουν σαφείς, προσβάσιμες και φιλικές προς τα παιδιά πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα, τις διαδικασίες και τη διαθέσιμη στήριξή τους, γεγονός που υπονομεύει την ικανότητά τους να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες.²³
- *Εμπόδια στην πρόσβαση σε άσυλο*, συμπεριλαμβανομένων αργών και πολύπλοκων διαδικασιών που δεν είναι κατάλληλα προσαρμοσμένες στις ανάγκες των παιδιών,²⁴ καθώς και άνισα πλαίσια προστασίας εντός της ΕΕ που μπορούν να οδηγήσουν σε διαφοροποιημένη μεταχείριση των ασυνόδευτων παιδιών ανάλογα με την ιθαγένεια ή τη χώρα καταγωγής.²⁵
- *Περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση και εγγραφή σε διαχωρισμένη εκπαίδευση.*²⁶
- *Ανεπαρκής επιτροπεία και νομική υποστήριξη*, συμπεριλαμβανομένων των καθυστερημένων διορισμών των επιτρόπων, μεγάλος αριθμός υποθέσεων και της περιορισμένης επαφής με επιτρόπους ή νόμιμους εκπροσώπους, γεγονός που επηρεάζει την προστασία των παιδιών και τη συμμετοχή τους στις αποφάσεις.²⁷

²⁰ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους (ECRE), Δεκέμβριος 2022, *Age Assessment in Europe* · Quan, G. M., & Skelton, A., 2025, *Age determination of unaccompanied migrant children: Αξιολόγηση της νομολογίας της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού*. Nordic Journal of Human Rights, 43 (1), 59 — 81. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τη Σώστε τα Παιδιά, 2023, «*Without papers, there no life*» *Legal barriers in access to protection for unaccompanied children in Greece* (Χωρίς έγγραφα, δεν υπάρχει ζωή) Έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την έρευνα για τη Γαλλία που διεξήχθη σύμφωνα με το άρθρο 13 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με διαδικασία επικοινωνίας * · [CRC/C/FRA/IR/1](#)

²¹ Derluyn, Ilse, 2018, *A Critical Analysis of the Creation of Separated Care Structures for Unaccompanied Refugee Minors children and youth services review*, τόμος 92, σ. 22-29 · UNICEF, 2024, *Inclusion of Children in the Context of Migration into National Child Protection Systems* (Ένταξη των παιδιών στο πλαίσιο της μετανάστευσης στα εθνικά συστήματα προστασίας των παιδιών) · Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2024, *Mapping child protection systems in the EU* (Χαρτογράφηση των συστημάτων προστασίας των παιδιών στην ΕΕ).

²² Λούμος, 2020, *Rethinking Care: Βελτίωση της στήριξης των ασυνόδευτων παιδιών μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση*

²³ Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, Έκθεση για το άσυλο 2023 · Caritas International Belgium, 2023, *Ασυνόδευτοι ανήλικοι «από διέλευση» στο Βέλγιο: τα επιχειρήματα υπέρ της προυποδοχής και της ειδικής υποστήριξης*

²⁴ Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το Άσυλο, Έκθεση για το άσυλο 2024

²⁵ Για παράδειγμα, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η Oxfam και η Save the Children έχουν *τεκμηριώσει* μια «αντιμετώπιση των προσφύγων σε δύο επίπεδα» στην Ελλάδα, με διαφορετικά πρότυπα προστασίας για τους εκτοπισθέντες από την Ουκρανία σε σύγκριση με άλλους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών.

²⁶ Τα *πορίσματα του ΟΟΣΑ σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς*, τα οποία αντικατοπτρίζονται σε άλλες έρευνες (π.χ. τα *πορίσματα του δικτύου SIRIUS*), δείχνουν ότι η ταχεία γενική τοποθέτηση σε συνδυασμό με τη συνεχή γλωσσική υποστήριξη είναι πιο αποτελεσματική από την παρατεταμένη εκπαίδευση υποδοχής. Ωστόσο, έρευνα από την Ελλάδα (βλ. *Στεργίου, Α. και Σιμόπουλος, Γ., 2024 · Σταθοπούλου, Τ. et al., 2025*) και Βέλγιο (βλ. *Kemper, R. et al., 2022 · Seynhaeve, S. et al., 2024*) δείχνει ότι τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά τοποθετούνται σε χωριστά μαθήματα/προγράμματα υποδοχής, ενισχύοντας έτσι τον διαχωρισμό από τη γενική εκπαίδευση και συμβάλλοντας σε χειρότερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

²⁷ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2022, *Guardianship systems for unaccompanied children in the European Union: εξελίξεις από το 2014* · Missing Children Europe, 2021, *Key challenges facing by children in migration: (Βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά-μετανάστες: αποτελέσματα της διάσκεψης «Lost in Migration» για τους τοπικούς κόμβους* · Euro-Med Human Rights Monitor, 2023, «*Happiness, Love and Understanding*» (Ευτυχία, αγάπη και κατανόηση) Η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ · Caritas International Belgium, 2023, *Ασυνόδευτοι ανήλικοι «από διέλευση» στο Βέλγιο: τα επιχειρήματα υπέρ της προυποδοχής και της ειδικής υποστήριξης*

- *Στεγαστική ανασφάλεια*, συμπεριλαμβανομένων των επανειλημμένων μετεγκαταστάσεων μεταξύ δομών έκτακτης ανάγκης, κέντρων υποδοχής ή άλλων καταλυμάτων, ακατάλληλες ή ασταθείς συνθήκες στέγασης και, σε ορισμένες περιπτώσεις, αστεγία, ιδίως για παιδιά που διέρχονται ή έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους.²⁸
- *Περιορισμένη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη*, συμπεριλαμβανομένων των εμποδίων στην πρωτοβάθμια περίθαλψη και στις εξειδικευμένες υπηρεσίες, καθώς και ανεπαρκής πρόσβαση στην ψυχική υγεία και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη, παρά τα υψηλά επίπεδα ιατρικών αναγκών.²⁹
- *Έλλειψη στήριξης κατά τη μετάβαση στην ενηλικίωση*, λόγω αλλαγών στο καθεστώς διαμονής.³⁰
- *Έκθεση σε βία, εκμετάλλευση και κακοποίηση*, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων που συνδέονται με την εμπορία ανθρώπων, τα εγκληματικά δίκτυα και την εξάρτηση από άτυπα ή μη ασφαλή δίκτυα υποστήριξης, ιδίως για παιδιά που διέρχονται ή ζουν σε επισφαλείς συνθήκες. Αυτό μπορεί επίσης να οδηγήσει στην εξαφάνιση παιδιών.³¹
- *Η συνεχιζόμενη χρήση της κράτησης μεταναστών*, παρά τα εκτενή στοιχεία που αποδεικνύουν τον εγγενώς επιβλαβή αντίκτυπό της και τις σοβαρές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες συνέπειές της για τη σωματική και ψυχική υγεία και ανάπτυξη των παιδιών, καθώς και την ασυμβατότητά της με τα πρότυπα για τα δικαιώματα των παιδιών.³²

3.3 Ο ρόλος των τοπικών αρχών στον σεβασμό των δικαιωμάτων και στην παροχή υπηρεσιών

Η διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών και της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες αποτελεί κοινή ευθύνη των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών, η οποία απορρέει από τα διεθνή, ευρωπαϊκά και εθνικά νομικά πλαίσια. Στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ, τα συστήματα προστασίας των παιδιών είναι τουλάχιστον εν μέρει αποκεντρωμένα, με τις τοπικές αρχές να διαδραματίζουν κεντρικό ρόλο στην εφαρμογή

²⁸ Human rights watch, 2024, [Γαλλία: Παιδιά μετανάστες κοιμούνται στον δρόμο της Μασσαλίας](#) · Έκθεση της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την έρευνα για τη Γαλλία που διεξήχθη σύμφωνα με το άρθρο 13 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με διαδικασία επικοινωνίας *, [CRC/C/FRA/IR/1](#) · Caritas International Belgium, 2023, [Ασυνόδευτοι ανήλικοι «από διέλευση» στο Βέλγιο: τα επιχειρήματα υπέρ της προϋποδοχής και της ειδικής υποστήριξης](#)

²⁹ Caritas International Belgium, 2023, [Ασυνόδευτοι ανήλικοι «από διέλευση» στο Βέλγιο: τα επιχειρήματα υπέρ της προϋποδοχής και της ειδικής υποστήριξης](#) · Pfeiffer, E., Behrendt, M., Adeyinka, S. et al. 2022. [Τραυματικά γεγονότα, καθημερινό παράγοντες άγχους και μετατραυματικό άγχος σε ασυνόδευτους νέους πρόσφυγες κατά τη διάρκεια της φυγής τους: διαχρονική διακρατική μελέτη](#). *Child Adolesc Psychiatry Ment Health* 16, 26 · Stevens A. J. et al., 2024, [Discriminatory, racist and xenophobic policies and practice against child refugees, asylum seekers and undocumented migrants in European health systems \(Διακριτικές, ρατσιστικές και ξενοφοβικές πολιτικές και πρακτικές κατά των παιδιών προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών χωρίς επίσημα έγγραφα στα ευρωπαϊκά συστήματα υγείας\)](#), *The Lancet Regional Health*, 41.

³⁰ Πλατφόρμα διεθνούς συνεργασίας για τους μετανάστες χωρίς έγγραφα, 2022, [Turning 18 και χωρίς έγγραφα: τη διασφάλιση της ασφαλούς μετάβασης στην ενηλικίωση](#) · Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, 2022, [Transition of unaccompanied minors to adulthood \(Μετάβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων στην ενηλικίωση\)](#)

³¹ Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, 2020 [Πώς αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη της ΕΕ τις υποθέσεις αγνοούμενων ασυνόδευτων ανηλίκων](#); ENM Έκτακτο #10

³² Euro-Med Human Rights Monitor, 2023, [«Happiness, Love and Understanding» \(Ευτυχία, αγάπη και κατανόηση\) Η προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ](#) · Επιτροπή για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους & Επιτροπή για τα δικαιώματα των παιδιών, 16 Νοεμβρίου 2017, [Joint General Comment — No. 4 of the CMW and No. 23 of the CRC \(2017\) — on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return \(Κοινό γενικό σχόλιο — αριθ. της CMW και αριθ. της CRC — σχετικά με τις υποχρεώσεις του κράτους όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα των παιδιών στο πλαίσιο της διεθνούς μετανάστευσης στις χώρες καταγωγής, διέλευσης, προορισμού και επιστροφής\)](#), CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, παράγραφοι 5-12· Ειδική ομάδα των Ηνωμένων Εθνών για τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους, 2024, [End Immigration Detention of Children](#)

μέτρων προστασίας και στην παροχή ή την εποπτεία υπηρεσιών.³³ Επιπλέον, οι μεταναστευτικές και κοινωνικές πολιτικές αναπτύσσονται συνήθως σε εθνικό επίπεδο, αλλά εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο.³⁴

Παρά τον κεντρικό αυτό ρόλο, τα υφιστάμενα μέτρα πολιτικής παραμένουν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση των αναγκών των ασυνόδευτων παιδιών. Ο κατακερματισμός των αρμοδιοτήτων και ο ανεπαρκής συντονισμός μεταξύ των επιπέδων διακυβέρνησης θέτουν σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά την πρόσβαση στις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες.³⁵ Οι ελλείψεις αυτές εκθέτουν τα ασυνόδευτα παιδιά σε αυξημένους κινδύνους βίας, κακοποίησης, εκμετάλλευσης και εξαφάνισης, οι οποίοι πολύ συχνά χαρακτηρίζονται ως εθελοντικές πράξεις χωρίς επαρκή αξιολόγηση των υποκείμενων παραγόντων, όπως οι ανεπαρκείς συνθήκες υποδοχής, οι αργές και πολύπλοκες διαδικασίες, ο φόβος επιστροφής, οι περιορισμένες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υπηρεσίες, οι αρνητικές εμπειρίες με τις αρχές και η στρατολόγηση από εγκληματικά δίκτυα και διακινητές.³⁶

3.4 Περιορισμένοι χώροι για να ακουστεί ή φωνή των ασυνόδευτων παιδιών.

Σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες αποσκοπούν όλο και περισσότερο στην προώθηση της συμμετοχής των παιδιών στη χάραξη πολιτικής, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της μετανάστευσης. Ωστόσο, οι νέοι με εμπειρία μετανάστευσης αναφέρουν συστηματικά περιορισμένες ευκαιρίες να εκφράσουν τις απόψεις τους και να συμμετάσχουν ουσιαστικά σε αποφάσεις που επηρεάζουν τη ζωή τους.³⁷ Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί συμμετοχής σπάνια προσεγγίζουν τα ασυνόδευτα παιδιά, ιδίως εκείνα που διέρχονται ή ζουν σε επισφαλείς καταστάσεις, συμβάλλοντας στον συνεχή αποκλεισμό τους από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.³⁸

---

³³ Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, 2024, [Mapping child protection systems in the EU \(Χαρτογράφηση των συστημάτων προστασίας των παιδιών στην ΕΕ\)](#).

³⁴ ΟΟΣΑ, 2018, [Working Together for Local Integration of Migrants and Refugees \(Συνεργασία για την τοπική ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων\)](#).

³⁵ Ο.π.

³⁶ Missing Children Europe, 2021, [Key challenges facing by children in migration: \(Βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα παιδιά-μετανάστες: αποτελέσματα της διάσκεψης «Lost in Migration» — Τοπικοί κόμβοι](#)

³⁷ Ο.π.

³⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2021, [Έκθεση σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στον πολιτικό και δημοκρατικό βίο της ΕΕ](#)

4. Μεθοδολογία

Η συγκεκριλαιωτική έκθεση βασίζεται στις πληροφορίες που παρέχονται από τις τοπικές ερευνητικές εκθέσεις, στα πορίσματα της ανασκόπησης της βιβλιογραφίας και ακολουθεί τους στόχους και τα θέματα των τοπικών εκθέσεων. Πρωταρχικός στόχος της συγκεκριλαιωτικής έκθεσης είναι η παροχή τεκμηριωμένης, λεπτομερούς αλλά εστιασμένης σύνοψης σχετικά με τις ανάγκες των ΑΑ και τις πιθανές παγίδες της κοινωνικής υποστήριξης και των υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο. Η μεθοδολογία περιλαμβάνει ολοκληρωμένη έρευνα τεκμηρίωσης, συνεντεύξεις με ΑΑ και τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς που είναι αρμόδιοι για την παροχή υπηρεσιών, τη χάραξη πολιτικής κ.λπ. Εφαρμόστηκε μεικτή (ποσοτική και ποιοτική) μεθοδολογία έρευνας. Η έκθεση περιλαμβάνει επίσης περιγραφή των κενών που εντοπίστηκαν και καταλήγει σε συστάσεις πολιτικής με τις οποίες ζητείται τροποποίηση των υφιστάμενων πολιτικών.

Όλα τα στάδια της έρευνας έθεσαν ορισμένες προβλεπόμενες καθώς και απροσδόκητες προκλήσεις στις ερευνητικές ομάδες. Οι βασικές μεθοδολογικές συνιστώσες και οι κοινές προκλήσεις συνοψίζονται κατωτέρω.

4.1 Έρευνα τεκμηρίωσης και ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Καθήκον: Η έρευνα τεκμηρίωσης περιλάμβανε ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, συλλογή και δευτερογενή ανάλυση των διαθέσιμων δεδομένων, με ιδιαίτερη έμφαση στις πληροφορίες σε τοπικό επίπεδο σχετικά με τους ασυνόδευτους ανηλίκους και τις κοινωνικές υπηρεσίες που ενδέχεται να λαμβάνουν ή να μην λαμβάνουν σε τοπικό επίπεδο. Το καθήκον αυτό περιλάμβανε την επανεξέταση επίσημων στατιστικών στοιχείων (δηλ. Statbel, Βελγική Υπηρεσία Μετανάστευσης, Fedasil, ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, ΟΟΣΑ κ.λπ.), θεσμικών εκθέσεων (όπως η βάση δεδομένων πληροφοριών για το άσυλο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και τους Εξόριστους ή εκθέσεις από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης), ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, βιβλιογραφίας πολιτικής και νομικών εγγράφων, καθώς και συνεντεύξεων με σχετικούς φορείς και ενδιαφερόμενα μέρη για την καλύτερη κατανόηση της παροχής υπηρεσιών, των κενών και των προκλήσεων σε τοπικό επίπεδο.

Προκλήσεις: Τα δεδομένα σε τοπικό επίπεδο σχετικά με τους ΑΑ ήταν συχνά περιορισμένα, με τα περισσότερα στατιστικά στοιχεία να είναι διαθέσιμα μόνο σε εθνικό επίπεδο σε όλες τις περιοχές.

4.2 Ποσοτικές και ποιοτικές συνεντεύξεις με ΑΑ

Καθήκον: Πραγματοποιήθηκαν προσωπικές, φιλικές προς τα παιδιά συνεντεύξεις για την ολοκλήρωση της συλλογής ποσοτικών δεδομένων και ποιοτικές συνεντεύξεις με διερμηνεία, όπου χρειαζόταν. Η συγκατάθεση ήταν αυστηρή απαίτηση, η οποία συνήθως διευκολύνθηκε από τους νόμιμους κηδεμόνες. **Η πολιτική του «μη βλάπτειν»**, ο μη επανατραυματισμός, η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα ήταν η κύρια ηθική κινητήρια δύναμη σε όλα αυτά τα στάδια.

Προκλήσεις: Οι κοινές προκλήσεις επικεντρώνονται στις υλικοτεχνικές δυσκολίες των προσλήψεων και στο γεγονός ότι ορισμένοι από τους ερωτηθέντες αρνήθηκαν τη φωνητική καταγραφή για καλύτερη τεκμηρίωση, παρά το γεγονός ότι οι διασφαλίσεις ανωνυμίας και εμπιστευτικότητας εξηγήθηκαν τόσο προφορικά όσο και γραπτώς σε όλους τους ερωτηθέντες εκ των προτέρων. Άλλες προκλήσεις προέκυψαν σε ορισμένες τοποθεσίες, όπως η ευαισθησία ή η απροθυμία απάντησης σε αφηρημένες ερωτήσεις (Γάνδη, Λιέγη), οι δυσκολίες πρόσληψης ΑΑ για συνέντευξη σε πόλεις όπου οι εταίροι είχαν λιγότερες άμεσες επαφές (π.χ. Γάνδη) ή η υψηλή κινητικότητα και πρόθεση των ΑΑ να παραμείνουν αόρατοι (Καλαί).

4.3 Ποσοτικές και ποιοτικές συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενα μέρη

Καθήκον: Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενα μέρη με εκπροσώπους από κέντρα υποδοχής, ανάδοχη φροντίδα, ΜΚΟ, υπηρεσίες ένταξης, νόμιμους κηδεμόνες και δημόσιους υπαλλήλους. Οι περισσότεροι εταίροι χρησιμοποίησαν τα δικά τους δίκτυα και παραπομπές ενδιαφερόμενων μερών που θα μπορούσαν να συμπληρωθούν με δειγματοληψία «χιονοστιβάδας» για να ενισχύσουν το δείγμα και να το καταστήσουν πιο ανομοιογενές. Ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη στην Αθήνα και τον Πειραιά προτίμησαν γραπτές, αναλυτικές συνεντεύξεις λόγω χρονικών περιορισμών, ενώ άλλα χρησιμοποίησαν προσωπικές ή διαδικτυακές συνεντεύξεις.

Προκλήσεις: Η φάση συλλογής δεδομένων της έρευνας πραγματοποιήθηκε κυρίως κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, αλλά ήταν δύσκολο να προσεγγιστούν τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών λόγω των διακοπών τους, ενώ στο τέλος του καλοκαιριού/στις αρχές του φθινοπώρου ήταν συνήθως απασχολημένα με την έναρξη του νέου ακαδημαϊκού έτους.

Αριθμός συνεντεύξεων ανά πόλη

ΠΟΛΗ	ΑΑ	Ενδιαφερόμενοι	ΣΥΝΟΛΟ
Καλαί	7	9	16
Αθήνα	10	11	21
Πειραιάς	10	9	19
Γάνδη	6	11	17
Λιέγη	10	10	20
Βρυξέλλες	11	14	25
ΣΥΝΟΛΟ	54	64	118

4.4 Εφαρμογή κοινής μεθοδολογίας έρευνας σε τοπικό επίπεδο

Το ερευνητικό πεδίο εφαρμογής και το μεθοδολογικό πλαίσιο ήταν συνεπή και στις έξι τοπικές εκθέσεις. Ωστόσο, οι ειδικοί ανά πόλη συγκυριακοί παράγοντες και οι διακυμάνσεις στη διαθεσιμότητα των δεδομένων επηρέασαν ελαφρώς την έμφαση και τα αποτελέσματα της έρευνας σε κάθε περίπτωση. Σε κάθε πόλη, η έρευνα επικεντρώθηκε στη θεσμική και υπηρεσιακή χαρτογράφηση και παρείχε ολοκληρωμένη και συστηματική επισκόπηση των υφιστάμενων υπηρεσιών με ισχυρή τοπική εστίαση, με ιδιαίτερη προσοχή στον εντοπισμό συστημικών κενών στην εφαρμογή των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων ανηλίκων σε τοπικό

επίπεδο από την άποψη των δικαιωμάτων του παιδιού. Η προσέγγιση αυτή υποστηρίχθηκε από τη διαθεσιμότητα τοπικών, περιφερειακών και εθνικών συνόλων δεδομένων, τα οποία παρέχουν μια ισχυρή εμπειρική βάση για την ανάλυση. Στην Ελλάδα και το Βέλγιο πολλές υπηρεσίες ζωτικής σημασίας για την παροχή και την ενσωμάτωση των ΑΑ οργανώνονται και διοικούνται σε εθνικό επίπεδο και, ως εκ τούτου, η εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο (Αθήνα και Πειραιάς στην Ελλάδα και στις Βρυξέλλες, Γάνδη και Λιέγη στο Βέλγιο) θα μπορούσε να αξιολογηθεί από μια ισχυρότερη εθνική (ή περιφερειακή) πτυχή.

Σε όλες τις χώρες, το πεδίο εφαρμογής της ανάλυσης διαμορφώθηκε από περιορισμούς στη διαθεσιμότητα δεδομένων σε τοπικό επίπεδο, με αποτέλεσμα μεγαλύτερη εξάρτηση από επίσημες εθνικές πηγές δεδομένων, κυρίως όσον αφορά τα δεδομένα και το πλαίσιο των ΑΑ. Αντιθέτως, η γαλλική περιπτωσιολογική μελέτη στο Καλαί υιοθέτησε μια σαφώς στενότερη και πιο ειδική ανά πλαίσιο εστίαση, λόγω της ειδικής περίπτωσης των ΑΑ «σε μετακίνηση». Η έρευνα επικεντρώθηκε στον ιδιαίτερα κινητικό ανήλικο μεταναστευτικό πληθυσμό του Καλαί, ο οποίος εκτίθεται σε πολύ μεγάλο κίνδυνο για να φτάσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, τονίζοντας τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει αυτή η «αόρατη» ομάδα που αποφεύγει ενεργά την επίσημη καταγραφή. Κατά συνέπεια, η συλλογή δεδομένων αποδείχθηκε ιδιαίτερα δύσκολη, καθώς ο πληθυσμός αυτός εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να απουσιάζει από τις επίσημες στατιστικές, γεγονός που περιορίζει σημαντικά τη διαθεσιμότητα αξιόπιστων ποσοτικών δεδομένων.

Συνολικά, οι διαφορές αυτές καταδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο τα τοπικά πλαίσια, τα περιβάλλοντα πολιτικής και η προσβασιμότητα των δεδομένων επηρέασαν τη θέση σε λειτουργία ενός κοινού μεθοδολογικού πλαισίου, με αποτέλεσμα να δοθεί διαφοροποιημένη αναλυτική έμφαση στις περιπτωσιολογικές μελέτες.

5. Έρευνα τεκμηρίωσης σχετικά με την παροχή υπηρεσιών στις επιλεγμένες πόλεις

Η έρευνα τεκμηρίωσης παρέχει συγκριτική ανάλυση της κατάστασης των ασυνόδευτων παιδιών στις έξι πόλεις, επισημαίνοντας μια θεμελιώδη διάκριση μεταξύ των πόλεων που λειτουργούν ως σημεία διέλευσης/εισόδου (Αθήνα, Πειραιάς και Καλαί) και εκείνων που λειτουργούν περισσότερο ως σημεία εγκατάστασης/τελικού προορισμού (Βέλγιο). Σε όλες τις περιοχές, οι περισσότερες υπηρεσίες για τους ΑΑ είναι οργανωμένες σε εθνικό επίπεδο και υπάρχει περιορισμένο περιθώριο για τους τοπικούς δήμους να αλλάξουν την πρόσβαση των ΑΑ στις δημόσιες υπηρεσίες. Υπάρχουν μάλλον διαφορετικές κατευθύνσεις πολιτικής που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί κάθε πόλη και παρέχουν πρόσθετες ευκαιρίες — πέραν των εθνικών — για τους ΑΑ.

5.1 Αθήνα και Πειραιάς (Ελλάδα)

Η κατάσταση στην περιφέρεια Αττικής/ Αθήνα και Πειραιάς, καθορίζεται από ένα εθνικό σύστημα που συχνά κατακλύζεται και χαρακτηρίζεται από συστημικές διαταραχές.

Όσον αφορά τις γενικές αρμοδιότητες και τη στέγαση, αρμόδια αρχή για τους ΑΑ στην Ελλάδα είναι η Γενική Γραμματεία Ευάλωτων Προσώπων και Θεσμικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Σ.) του Υφυπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου. Ο ρόλος της είναι να στηρίζει τους ασυνόδευτους ανηλίκους στις προκλήσεις στέγασης και ένταξης και στις διαδικασίες οικογενειακής επανένωσης. Ο Εθνικός Μηχανισμός Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών (NERM), τον οποίο διαχειρίζεται ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), παρέχει κατεπείγουσα στέγαση έκτακτης ανάγκης, με τρεις από τις τέσσερις εγκαταστάσεις να βρίσκονται στην ευρύτερη περιφέρεια της Αττικής (μία στον Πειραιά). Εκτός από τους ξενώνες έκτακτης ανάγκης, υπάρχουν υπηρεσίες μακροχρόνιας στέγασης τις οποίες διαχειρίζονται κυρίως ΜΚΟ και ρυθμίσεις «υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης» για τους ασυνόδευτους ανηλίκους.³⁹ Παρά τη σχετικά μεγάλη ποικιλία δυνατοτήτων στέγασης για ασυνόδευτους ανηλίκους, τον Ιανουάριο του 2025 υπήρχε έλλειψη 478 κατάλληλων θέσεων στέγασης για ασυνόδευτα παιδιά σε εθνικό επίπεδο.

Σημαντικός αριθμός ΑΑ ανέφεραν τραυματικές εμπειρίες και ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης σε κέντρα αρχικής υποδοχής ή «ασφαλείς ζώνες». Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει επανειλημμένα καταδικάσει την Ελλάδα για παραβιάσεις, συμπεριλαμβανομένης της παράνομης στέρησης της ελευθερίας υπό «προστατευτική φύλαξη» και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης (παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ) λόγω ακατάλληλων συνθηκών διαβίωσης στα κέντρα κράτησης και υποδοχής.

Τόσο οι τοπικές αρχές όσο και το Κέντρο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Αθηναίων και το Κέντρο Ένταξης Μεταναστών του Δήμου Πειραιά έχουν περιορισμένο ρόλο, διευκολύνοντας κυρίως τις παραπομπές και παρέχοντας πρόσβαση σε δημοτικούς χώρους, μια επιλογή

³⁹ Η «υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση» είναι μια εναλλακτική ρύθμιση στέγασης για ασυνόδευτα παιδιά ηλικίας 16 έως 18 ετών, η οποία παρέχει πρόσβαση σε στέγαση και σειρά υπηρεσιών (π.χ. εκπαίδευση και υγειονομική περίθαλψη). Αποσκοπεί στη διευκόλυνση της μετάβασης στην ενηλικίωση και την ένταξη στην ελληνική κοινωνία και αναγνωρίζεται ως ορθή πρακτική από την κοινωνία των πολιτών.

πολιτικής που μπορεί να περιορίσει την ενεργό ένταξη. Οι δήμοι μείωσαν τον ρόλο τους όσον αφορά τις υπηρεσίες προστασίας και ένταξης των ΑΑ, σε σύγκριση με τους εθνικούς φορείς.

Η εκτίμηση της ηλικίας αποτελεί κρίσιμο διαδικαστικό ζήτημα το οποίο έχει μεταρρυθμιστεί με πρόσφατη απόφαση του Υπουργείου Μετανάστευσης και του Υπουργείου Υγείας της Ελλάδας. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να διενεργηθεί εξέταση τριών σταδίων εντός της ίδιας ημέρας στην UAM: ιατρική εξέταση της σωματικής ανάπτυξης, ψυχοκοινωνική αξιολόγηση από ειδικευμένο εμπειρογνώμονα και ακτινογραφία καρπού/χεριού για την εκτίμηση της ηλικίας των οστών. Η νέα αυτή απόφαση επικρίθηκε έντονα από οργανώσεις, εγείροντας δεοντολογικές ανησυχίες, ανησυχίες για τα δικαιώματα των παιδιών και ανησυχίες υλικοτεχνικής υποστήριξης.

Η εκπαίδευση των ΑΑ αποτελεί επίσης θεμελιώδη τομέα ολοκλήρωσης στον οποίο το ισχύον πλαίσιο πολιτικής παρουσιάζει χαμηλές επιδόσεις. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, τα ασυνόδευτα παιδιά πρέπει να είναι εγγεγραμμένα στην εκπαίδευση. Μολονότι θα πρέπει να παρέχονται «τάξεις υποδοχής» για τις καλύτερες ευκαιρίες ένταξης των παιδιών αυτών, πολλά σχολεία συχνά δεν διαθέτουν κατάλληλες και λειτουργικές οργανωτικές δομές και, ως εκ τούτου, οι ΑΑ στερούνται κατάλληλων μέτρων ένταξης στο σχολικό σύστημα. Επιπλέον, δεν λαμβάνονται ευέλικτα μέτρα για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των ΑΑ, δηλαδή επαγγελματική κατάρτιση ή βραδινά μαθήματα.

5.2 Καλαί (Γαλλία)

Το Καλαί είναι ένα ακραίο παράδειγμα χώρου διέλευσης όπου τα παιδιά βρίσκονται στο περιθώριο του επίσημου γαλλικού συστήματος προστασίας των παιδιών και ζουν σε ένα επισφαλές και ασταθές περιβάλλον. Ο αριθμός των ΑΑ στο Καλαί δεν εμφανίζεται στα επίσημα στατιστικά στοιχεία: μόνο οι ΜΚΟ έχουν εικόνα, η οποία βασίζεται στον αριθμό των ΑΑ που συναντώνται κατά τη διάρκεια των επιτόπιων εργασιών τους.

Η France Terre d'Asile (FTDA) είναι η επίσημα εξουσιοδοτημένη οργάνωση στην συνολική περιφέρεια του Καλαί, η οποία είναι υπεύθυνη για τα καταλύματα έκτακτης ανάγκης και τις διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας. Διαχειρίζεται δύο καταφύγια κοντά στο Καλαί και η ομάδα προσέγγισης της εργάζεται για τον εντοπισμό ΑΑ στο Καλαί σε καθημερινή βάση. Εκτός από την FTDA, δύο ΜΚΟ διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην παροχή συνδρομής και βοήθειας στους ΑΑ στο Καλαί: Γιατροί Χωρίς Σύνορα (ΓΧΣ) και ECPAT Γαλλίας.

Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στο Καλαί υφίστανται σοβαρή έλλειψη βασικών υπηρεσιών, όπως στέγη, τροφή, νερό, ιατρική περίθαλψη και εκπαίδευση. Η αδυναμία της Γαλλίας να προστατεύσει τα παιδιά σε αυτούς τους καταυλισμούς έχει αναφερθεί από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η επισφαλής κατάσταση των ΑΑ στο Καλαί συνδέεται στενά με το γεγονός ότι διέρχονται προς το Ηνωμένο Βασίλειο και είναι δύσκολο να προσεγγιστούν και να μετρηθούν λόγω της κινητικότητάς τους. Ζουν σε μη ασφαλείς, αυτοσχέδιους καταυλισμούς (παραγκουπόλεις/πλατείες) και λαμβάνουν ελάχιστη ειδική στήριξη από τα κρατικά συστήματα. Χωρίς νόμιμες διαδρομές προς το Ηνωμένο Βασίλειο, επέλεξαν ως επί το πλείστον εξαιρετικά επικίνδυνες διελεύσεις, όπως το κρύψιμο σε φορτηγά ή επιβίβαση σε υπερπλήρεις

λέμβους. Ενώ ορισμένα ειδικά μέτρα για την προστασία των παιδιών εφαρμόζονται στο Καλαί (σε αντίθεση με άλλες περιοχές στα σύνορα), η έλλειψη επαρκούς ανταπόκρισης στις ειδικές ανάγκες των ΑΑ κατά τη διέλευση εξακολουθεί να αποτελεί κρίσιμο ζήτημα, καθώς οδηγεί σε σοβαρά ανεκπλήρωτες ανάγκες. Επιπλέον, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στο Καλαί είναι εκτεθειμένοι σε βία, εκμετάλλευση από διακινητές, σεξουαλική εκμετάλλευση και μια συνεπή πολιτική «μηδενικού σημείου εγκατάστασης» που επιβάλλεται με εξώσεις από την αστυνομία.⁴⁰

5.3 Βρυξέλλες, Γάνδη και Λιέγη (Βέλγιο)

Το Βέλγιο θεωρείται κυρίως χώρα εγκατάστασης όπου το επίκεντρο μετατοπίζεται στην ένταξη, αλλά το σύστημα είναι πολύπλοκο και κατακερματισμένο στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης. Τα κέντρα υποδοχής, η επιτροπεία και οι διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας συντονίζονται σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Το περιφερειακό ή δημοτικό επίπεδο διαδραματίζει κυρίως ρόλο όσον αφορά την εκπαίδευση, καθώς και όταν ο ασυνόδευτος ανήλικος λάβει άδεια διαμονής και μπορεί να έχει πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και στέγαση.

Η Fedasil (ομοσπονδιακή υπηρεσία υποδοχής), η υπηρεσία επιτροπείας και η υπηρεσία μετανάστευσης είναι οι βασικοί παράγοντες σε ομοσπονδιακό επίπεδο στο Βέλγιο. Σε όλους τους ασυνόδευτους ανηλικούς ανατίθεται επίτροπος κατά την άφιξή τους, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την παροχή βοήθειας στους ασυνόδευτους ανηλικούς όσον αφορά την πρόσβασή τους σε κάθε είδους κοινωνική στήριξη που δικαιούνται. Μόλις αναγνωριστούν ως πρόσφυγες, έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν κοινωνική πρόνοια. Στο Βέλγιο έχει δημιουργηθεί σύστημα υποδοχής τριών επιπέδων για τους ΑΑ: 1) η πρώτη φάση «Κέντρα προσανατολισμού και παρατήρησης» αποσκοπεί στον προσδιορισμό των ατομικών αναγκών των ασυνόδευτων ανηλικών ως πρώτο βήμα για τον προσανατολισμό των ασυνόδευτων ανηλικών σε κατάλληλη θέση κατά τη δεύτερη φάση υποδοχής, 2) τα κέντρα υποδοχής δεύτερης φάσης φιλοξενούν ασυνόδευτους ανηλικούς έως ότου λάβουν την απόφαση σχετικά με το καθεστώς διαμονής τους, 3) η τρίτη φάση «ατομική στέγαση» δημιουργείται για όσους λαμβάνουν θετική απόφαση, όπου το παιδί προετοιμάζεται για ανεξάρτητη διαβίωση έως τη συμπλήρωση της ηλικίας των 18 ετών. Ωστόσο, οι ελλείψεις ιδιωτικής στέγασης και η περιορισμένη χωρητικότητα κατά την τρίτη φάση του συστήματος υποδοχής συχνά εμποδίζουν την υλοποίηση των εν λόγω συνθηκών και, ως εκ τούτου, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρέπει είτε να παραμείνουν σε κέντρα υποδοχής δεύτερης φάσης είτε να δεχθούν να μετακομίσουν σε άλλη πόλη η οποία τους ξεριζώνει από το σύστημα υποστήριξής τους.

Όσον αφορά την εκπαίδευση, στους ασυνόδευτους ανηλικούς προσφέρεται μια (συνήθως) 1ετής τάξη υποδοχής/ένταξης με την ονομασία Daspa/OKAN (ανάλογα με την περιοχή και τη γλώσσα), η οποία προσφέρει μαθήματα γαλλικής ή ολλανδικής γλώσσας και άλλα μαθήματα,

---

⁴⁰ Η στρατηγική «μηδενικού σημείου εγκατάστασης» της νομαρχίας εφαρμόζεται από το 2021. Στόχος της είναι να αποφευχθεί η εγκατάσταση ενός μαζικού και «οργανωμένου» καταυλισμού, όπως συνέβη την περίοδο 2015-2016 στο Καλαί με αποτέλεσμα την έξωση των άτυπων καταυλισμών κάθε 48 ώρες. Οι εξώσεις αυτές πραγματοποιούνται με νομική βάση το «flagrante delicto»: η αστυνομία μπορεί να παρέμβει όταν διαταχθεί από τον εισαγγελέα να θέσει τέλος στις επαναλαμβανόμενες καταλήψεις γης, κατόπιν καταγγελίας του ιδιοκτήτη, εφόσον ο καταυλισμός δεν υφίσταται για περισσότερες από 48 ώρες. Για τον μοναδικό μήνα του Ιουλίου 2025, πραγματοποιήθηκαν 44 εξώσεις στην περιοχή Καλαί για συνολικά 300 άτομα που εκδιώχθηκαν. Παρατηρητές Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, «Monthly report of State violence observations documented by Human Rights Observers in the Calais area, Pas-de-Calais — July 2025» https://humanrightsobservers.org/wp-content/uploads/2025/08/2025-07_Monthly_Report_Calaisis_EN-1.pdf

με στόχο να βοηθήσει τους νεοαφιχθέντες να ενταχθούν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ορισμένες επικρίσεις αναδεικνύουν το στοιχείο διαχωρισμού ενός τέτοιου συστήματος, όπως οι αίθουσες διδασκαλίας ή τα κτίρια όπου πραγματοποιούνται τα μαθήματα αυτά συχνά απέχουν πολύ από τους ντόπιους μαθητές, γεγονός που καθιστά σχεδόν αδύνατη την αλληλεπίδραση μεταξύ των ΑΑ και των παιδιών της περιοχής. Για τα παιδιά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, το σύστημα αυτό δεν υπάρχει. Παρακολουθούν από την αρχή τα ίδια μαθήματα με τους Βέλγους συνομηλίκους τους.

Στους ασυνόδευτους ανήλικους στο Βέλγιο παρέχεται βασική ασφάλιση υγείας και επείγουσα περίθαλψη, η οποία οργανώνεται σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Ωστόσο, μελέτες έχουν δείξει ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν σημαντικό ψυχολογικό στρες, άγχος, μετατραυματικό στρες, και κατάθλιψη, αλλά η διαθεσιμότητα και η προσβασιμότητα ψυχολογικών και ψυχιατρικών υπηρεσιών για τους ασυνόδευτους ανήλικους παραμένουν ανεπαρκείς.

Οι διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας πραγματοποιούνται με ακτινογραφία της κλείδας, του καρπού και των δοντιών. Μολονότι η αξιοπιστία της διαδικασίας αυτής έχει επικριθεί ευρέως, χρησιμοποιείται ευρέως σε ολόκληρη τη χώρα.

Μια σημαντική πρόκληση είναι η κατακερματισμένη διακυβέρνηση μεταξύ ομοσπονδιακών, περιφερειακών και τοπικών οργανισμών. Ένα κοινό ζήτημα είναι η έλλειψη στέγης κατά την τρίτη φάση και τη στιγμή που ένα ασυνόδευτο παιδί γίνεται 18. Παρά το κεντρικό πλαίσιο πολιτικής σε εθνικό επίπεδο, οι τρεις πόλεις που καλύπτονται από το έργο παρουσιάζουν ορισμένες διαφορές στην εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο της υποδοχής και της ενσωμάτωσης των ΑΑ:

- **Λιέγη (Βαλλωνία):** Επιδεικνύει στάση αλληλεγγύης, ανακηρύσσοντας τον εαυτό της «Ville hospitalière», μια «φιλόξενη, υπεύθυνη, φιλόξενη και ανοικτή πόλη» στη Βαλλωνία. Η πόλη αποτελεί μέρος του δικτύου Urbact WELDI (Οικοδόμηση κοινοτήτων υποδοχής μεταναστών), το οποίο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο πλαίσιο του οποίου τα μέλη αποσκοπούν στην ανάπτυξη πολιτικών που βοηθούν τους ασυνόδευτους ανήλικους να έχουν πρόσβαση στα δικαιώματά τους. Είναι σημαντικό ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στην περιφέρεια της Βαλλωνίας δικαιούνται οικογενειακό επίδομα (διατροφή τέκνων) ακόμη και χωρίς καθεστώς διαμονής, γεγονός που συμβάλλει στην οικονομική σταθερότητα.
- **Γάνδη (Φλάνδρα):** Η Γάνδη έχει σημαντικό μεταναστευτικό πληθυσμό (πρόσφατα στοιχεία δείχνουν ότι περίπου το 30 % του πληθυσμού έχει γεννηθεί εκτός Βελγίου) και αυτό συνδυάζεται με ισχυρή δέσμευση για την υποδοχή και τη στήριξη των προσφύγων που επιθυμούν να εγκατασταθούν. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι στη Φλάνδρα δικαιούνται να λαμβάνουν «Groei pakket», ένα πακέτο κοινωνικών παροχών προσαρμοσμένο σε κάθε παιδί και οικογένεια, παρόμοιο με το οικογενειακό επίδομα στην περιφέρεια της Βαλλωνίας. Όπως και σε άλλα μέρη της χώρας, υπάρχει σοβαρή στεγαστική κρίση, η οποία περιορίζει τις δυνατότητες των ΑΑ να ξεκινήσουν την προσωπική τους ζωή μετά τη χορήγηση του καθεστώτος διαμονής. Η πόλη έχει ως

στόχο να αντιμετωπίσει τη στεγαστική κρίση με διάφορες πρωτοβουλίες, όπως η αύξηση του αριθμού των κοινωνικών κατοικιών.

- **Βρυξέλλες:** Ο ρόλος της τοπικής αρχής είναι επίσης περιορισμένος, καθώς οι περισσότερες πολιτικές και δράσεις σχετικά με τους ΑΑ είναι οργανωμένες σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Υπάρχουν δύο κέντρα υποδοχής έκτακτης ανάγκης με έδρα τις Βρυξέλλες, τα οποία έχουν ανεπίσημη συμφωνία με τις αρχές, να μην αναφέρουν στις αρχές τους διερχόμενους ανήλικους για μικρό διάστημα - έως τριών μηνών, ωστόσο, η ύπαρξη αυτών των δύο καταφυγίων βρίσκεται υπό πίεση. **Σε αντίθεση με τη Βαλλωνία και τη Φλάνδρα**, οι ασυνόδετοι ανήλικοι στις Βρυξέλλες λαμβάνουν διατροφή για παιδιά μόνο μετά την απόκτηση του καθεστώτος διαμονής.

5.4 Συγκριτική ανάλυση των ευρημάτων της έρευνας τεκμηρίωσης

Οι έξι πόλεις τριών χωρών της ΕΕ αντιπροσωπεύουν ένα φάσμα καταστάσεων για τους ΑΑ, από τον άμεσο κίνδυνο και τη συστημική αμέλεια έως τις επίσημες προσπάθειες φροντίδας και ένταξης.

Χαρακτηριστικό	Αθήνα/Πειραιάς (Ελλάδα)	Καλαί (Γαλλία)	Λιέγη, Γάνδη & Βρυξέλλες (Βέλγιο)
Πρωτογενές καθεστώς & στόχος	Διέλευση/Είσοδος: Ανήλικοι που επιδιώκουν περαιτέρω μετανάστευση στη Δυτική Ευρώπη.	Διέλευση/Παράνομη: Ανήλικοι που επιχειρούν να φτάσουν στο Ηνωμένο Βασίλειο το συντομότερο δυνατόν.	Οικισμός/Προορισμός: Ανήλικοι που επιδιώκουν να ενταχθούν/εγκατασταθούν στο Βέλγιο. ⁴¹
Φύση της πρόκλησης	Συστημική & ανθρωπιστική κρίση: Έλλειψη ικανότητας στέγασης, παράνομη στέρηση της ελευθερίας. Επιπλέον, το σύστημα επιτροπείας είναι αναποτελεσματικό και οι ελλείψεις λύσεων στέγασης επηρεάζουν τους	Βία & Αποκλεισμός: Σωματική βία, εξώσεις από την αστυνομία, έλλειψη βασικών αναγκών (στέγη, τροφή κ.λπ.)	Διαρθρωτική & Διακυβέρνηση: Κατακερματισμός των υπηρεσιών (ομοσπονδιακών έναντι περιφερειακών) και έλλειψη στέγης, δύσκολη μετάβαση στην ενηλικίωση.

⁴¹ Μολονότι υπάρχουν ορισμένοι ασυνόδετοι ανήλικοι που διέρχονται από το Βέλγιο (κυρίως στις Βρυξέλλες), οι Βέλγοι εταίροι δεν ήταν σε θέση να τους συμπεριλάβουν στις συνεντεύξεις.

	ΑΑ κατά τη διάρκεια του 18.		
Επίσημη προστασία	Παραβίαση της ΕΣΔΑ Η προστασία αποτυγχάνει, παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρα 3 & 5).	Εξαιρετικά περιορισμένη: το γαλλικό σύστημα προστασίας των παιδιών δεν έχει προσαρμοστεί επαρκώς στις ανάγκες των ΑΑ κατά τη διέλευση, ενώ θα χρειαζόταν πιο προορατικό σύστημα σε κρατικό επίπεδο.	Υποχρεωτική επιτροπεία: Ένα ισχυρό νομικό πλαίσιο διασφαλίζει τη νομική και κοινωνική εκπροσώπηση από την άφιξη.
Ρόλος τοπικής αρχής	Ελάχιστη: Κυρίως υλικοτεχνική (παραπομπές, δημοτική πρόσβαση). Η Αθήνα βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε ΜΚΟ για τη μη τυπική εκπαίδευση.	Περιορισμένο: Η επίσημη προστασία των παιδιών είναι παρούσα στο έδαφος καθημερινά για τη μεταφορά των ΑΑ στο καταφύγιο, αλλά οι ΑΑ που την αρνούνται εκτίθενται σε εξώσεις κάθε 48 ώρες από την αστυνομία.	Περιορισμένη τόσο σε περιφερειακό όσο και σε τοπικό επίπεδο: Οι περιφέρειες της Βαλλωνίας και της Φλάνδρας παρέχουν έγκαιρη κοινωνική ασφάλιση (οικογενειακό επίδομα) (Λιέγη και Γάνδη). Ο τοπικός ρόλος των Βρυξελλών είναι πιο περιορισμένος και κατακερματισμένος.
Πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα	Σημεία συμφόρησης: Υπάρχουν νομικά δικαιώματα, αλλά παρεμποδίζονται από καθυστερήσεις και ελλείψεις χωρητικότητας (π.χ. χρόνοι αναμονής για καταλύματα).	Περιορισμένο: Λόγω της κατάστασης μετακίνησης και της έλλειψης προσαρμογής, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε στέγη και τρόφιμα. Καμία πρόσβαση στην εκπαίδευση.	Επισημοποιημένος: Η πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα διευκολύνεται από τον νόμιμο κηδεμόνα. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση (Daspa/OKAN) και στην υγειονομική περίθαλψη είναι οργανωμένη (αλλά η πρόσβαση σε

			κοινωνικές παροχές ποικίλλει ανά περιφέρεια.
--	--	--	---

Συνοπτικά, οι τρεις χώρες που παρουσιάζονται έχουν διαφορετικούς ρόλους στη ζωή των ΑΑ κατά τη μετάβασή τους στις νέες χώρες καταγωγής τους. Η Αθήνα και ο Πειραιάς στην Ελλάδα χρησιμεύουν συνήθως ως σημεία εισόδου ή διέλευσης των ΑΑ. Μολονότι υπάρχουν διάφορα μέτρα ένταξης σε εθνικό επίπεδο, υπάρχουν συστηματικές παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ασυνόδευτων παιδιών που παρουσιάστηκαν από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε αρκετές υποθέσεις. Το Καλαί στη Γαλλία είναι επίσης ένα σημείο διέλευσης όπου οι ασυνόδευτοι ανήλικοι μεταβαίνουν ως επί το πλείστον μόνο για να μεταβούν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Είτε κρύβονται είτε συγχέονται με ενήλικες αιτούντες άσυλο και, ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να προσεγγιστούν από τις επίσημες αρχές. Οι ΜΚΟ εργάζονται επί τόπου προκειμένου να παράσχουν βραχυπρόθεσμη στήριξη, όπως τρόφιμα, κινητές δυνατότητες φόρτισης ή ντους, σε όλους τους εξόριστους υπό διαμετακόμιση, συμπεριλαμβανομένων των ΑΑ. Τα παιδιά αυτά συχνά στερούνται αγαθά βασικών αναγκών και η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού καταδίκασε τη Γαλλία λόγω της συστηματικής αδυναμίας της να προστατεύσει τους ασυνόδευτους ανηλίκους στο Καλαί. Το Βέλγιο, σε σύγκριση με το Καλαί και τις ελληνικές πόλεις, αποτελεί προορισμό στόχο για πολλούς ΑΑ. Η Γάνδη και η Λιέγη δήλωσαν ότι είναι ανοικτές πόλεις χωρίς αποκλεισμούς και προσπαθούν να βοηθήσουν τους ΑΑ να αποκτήσουν πρόσβαση σε βασικά δικαιώματα. Οι περιφέρειες της Βαλλωνίας και της Φλάνδρας παρέχουν επίδομα τέκνου στους ΑΑ ακόμη και πριν από τη λήψη θετικής απόφασης ασύλου. Ωστόσο, λόγω των ελλείψεων στη στέγαση, της έλλειψης στήριξης της ψυχικής υγείας και των επίμονων φραγμών στην ένταξη στην κανονική δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, η μακροπρόθεσμη ενσωμάτωση των ΑΑ αποτελεί πρόκληση στο Βέλγιο. Οι ΜΚΟ καλύπτουν σημαντικά κενά υπηρεσιών σε τοπικό επίπεδο, παρέχοντας νομική και ψυχοκοινωνική στήριξη, καθώς και στήριξη για την ένταξη.

6. Αποδεικτικά στοιχεία από το πεδίο: ευρήματά των συνεντεύξεων με ΑΑ και ενδιαφερόμενα μέρη

Η ανάλυση επικεντρώνεται στις υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο, στις μη καλυπτόμενες ανάγκες και στην εφαρμογή των δικαιωμάτων των ΑΑ ως παιδιών σε έξι ευρωπαϊκά αστικά πλαίσια μέσω της φωνής και των εμπειριών που βιώνουν οι ΑΑ και τα ενδιαφερόμενα μέρη που είναι υπεύθυνα για τη στήριξη των ΑΑ. Στην παρούσα ενότητα, τα κύρια ευρήματα των ποσοτικών και ποιοτικών συνεντεύξεων στις έξι πόλεις παρουσιάζονται υπό το πρίσμα των δικαιωμάτων του παιδιού. Η εξέταση των συστημικών ομοιοτήτων και των τοπικών διαφορών στις πόλεις αυτές εντοπίζει τις «συστημικές ρήξεις» σε διάφορες πτυχές, οι οποίες εμποδίζουν την πρόσβαση των ανηλίκων σε βασικές τοπικές υπηρεσίες και τη λήψη των ίδιων υπηρεσιών και της ίδιας στήριξης που διατίθεται στα τοπικά ευάλωτα παιδιά.

Η έρευνα μεταξύ ανηλίκων και στις έξι τοποθεσίες αποκαλύπτει ένα θεμελιώδες παράδοξο: ενώ τα ευρωπαϊκά συστήματα υποδοχής παρέχουν συνήθως βασικές υπηρεσίες (υποδοχής), συχνά δεν παρέχουν πρόσβαση σε βασικές, τοπικές υπηρεσίες. Αυτό θα ήταν ζωτικής σημασίας για την κοινωνική και οικονομική ένταξη των ΑΑ. Επιπλέον, οι υπηρεσίες δεν ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες των ΑΑ, συμπεριλαμβανομένων των αναπτυξιακών αναγκών. Η παροχή υπηρεσιών και υποστήριξης σταματά όταν ο ανήλικος ενηλικιωθεί, ενώ δεν διασφαλίζονται οι υπηρεσίες μετέπειτα φροντίδας. Οι ασυνόδετοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν συστηματικές παραβιάσεις δικαιωμάτων, οι οποίες κυμαίνονται από την εκτίμηση της ηλικίας και τον εκφοβισμό από την αστυνομία έως την έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες. Ενισχύει την ανασφάλεια που εμποδίζει την κοινωνική ένταξη των ΑΑ.

Οι εμπειρίες των ασυνόδετων ανηλίκων και των ενδιαφερόμενων μερών δείχνουν ότι το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών για τους ασυνόδετους ανηλίκους υιοθετεί μια προσέγγιση που προσομοιάζει περισσότερο με τη φροντίδα των προσφύγων παρά με τη φροντίδα των παιδιών, γεγονός που οδηγεί σε ανεπαρκείς και συχνά διαχωρισμένες υπηρεσίες στέγασης και εκπαίδευσης σε τοπικό επίπεδο. Αυτό το θεσμικό πλαίσιο συχνά διαφέρει ή λειτουργεί χωριστά από τις γενικές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας που παρέχονται σε ανηλίκους της περιοχής.

6.1 Τα κύρια ευρήματα των συνεντεύξεων με ΑΑ

6.1.1 Χαρακτηριστικά των συνεντεύξεων με ΑΑ

Τα στοιχεία προέρχονται από ποιοτικές και ποσοτικές συνεντεύξεις με ασυνόδετους ανηλίκους (N = 54 συνολικά, κυρίως άρρενες (N = 49) ηλικίας 13-22 ετών, με μόλις 5 γυναίκες σε διάφορες πόλεις) από διαφορετικά γεωπολιτικά πλαίσια, συμπεριλαμβανομένων της Συρίας, του Αφγανιστάν, του Πακιστάν, της Παλαιστίνης, της Υεμένης, της Αιγύπτου, του Μαρόκου, της Σομαλίας, του Μάλι, της Ερυθραίας, του Σουδάν, της Γουινέας, της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, της Κολομβίας και της Ουκρανίας. Ως ασυνόδετα παιδιά ορίζονται τα άτομα ηλικίας κάτω των 18 ετών. Μολονότι ορισμένοι ερωτηθέντες είναι ελαφρώς μεγαλύτερης ηλικίας, μοιράζονται πρόσφατες εμπειρίες συγκρίσιμες με εκείνες των ΑΑ κάτω των 18 ετών· ως εκ τούτου, οι λογαριασμοί τους εξακολουθούν να ισχύουν εξίσου. Ενώ πολλοί ΑΑ αναζήτησαν συγκεκριμένους προορισμούς όπως το Ηνωμένο Βασίλειο (μέσω Καλαί) ή το

Βέλγιο λόγω οικογενειακών δεσμών ή ένταξης, άλλοι έφτασαν στην Ελλάδα απλώς και μόνο επειδή ήταν το πρώτο προσβάσιμο σημείο εισόδου στην ΕΕ. Σε όλες τις πόλεις, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εκδήλωσαν υψηλές εκπαιδευτικές φιλοδοξίες και ανθεκτικότητα, παρά το γεγονός ότι αντιμετωπίζουν σημαντικούς ψυχοκοινωνικούς παράγοντες πίεσης που σχετίζονται με τον εκτοπισμό και τον χωρισμό οικογενειών.

6.1.2 Στέγαση και πρόληψη της αστεγίας

Από την άποψη των δικαιωμάτων του παιδιού, το δικαίωμα σε επαρκές βιοτικό επίπεδο (άρθρο 27 της ΣΔΠ) υπονομεύεται συστηματικά από τα κατακερματισμένα πλαίσια υποδοχής και μετάβασης και στις έξι πόλεις που καλύπτονται από την έρευνα. Η ανάλυση αποκαλύπτει ότι η υποχρέωση του κράτους να παρέχει «ειδική προστασία και συνδρομή» (άρθρο 20 της ΣΔΠ) συχνά αγνοείται υπέρ των αντιδραστικών, προσωρινών μέτρων. Αυτό καλύπτει ορισμένες διακριτές τάσεις που παρατηρούνται σε διαφορετικό βαθμό στις πόλεις που συμμετέχουν στο έργο.

Η πλέον κρίσιμη μη καλυπτόμενη ανάγκη είναι η έλλειψη βιώσιμου πλαισίου μετάβασης για τα άτομα που ενηλικιώνονται. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στον Πειραιά και την Αθήνα, όπου τα ασυνόδευτα παιδιά αντιμετωπίζουν αιφνίδιο αποκλεισμό από τη στέγαση μόλις συμπληρώσουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Αυτή η διαρθρωτική αστοχία αποτυπώνεται στη μαρτυρία ενός ανήλικου: «Από τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας μου, με ανάγκασαν να φύγω από το ξενώνα. Ξαφνικά αναγκάστηκα να μείνω έξω.»

Η ειδική κατάσταση των ΑΑ στο Καλαί οδηγεί σε ενεργό στέρηση και κρατική αποτυχία, καθώς πρόκειται για μια κατάσταση επισφάλειας που υποθάλπεται από το κράτος. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι που δεν επιθυμούν να ενταχθούν στον ξενώνα ή στους οποίους απαγορεύεται η είσοδος λόγω έλλειψης χώρου επιβιώνουν σε άτυπους καταυλισμούς ή σε υπαίθριους καταυλισμούς και υπόκεινται σε εξώσεις κάθε 48 ώρες. Αυτές οι συνθήκες διαβίωσης συνιστούν άμεση παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού, υπογραμμίζοντας την ευαλωτότητα τους. Ένας Α.Α σημείωσε: «Αν είχα σκηνή και υπνόσακο όταν έφτασα στο Καλαί θα ήμουν πιο ήρεμος.»

Η de facto αστεγία στα σημεία εισόδου είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική στο Καλαί, αλλά ορισμένοι ΑΑ που ερωτήθηκαν στον Πειραιά την αναφέρουν σε άλλη ελληνική τοποθεσία: «Στη Ρόδο κοιμόμουν τέσσερις ημέρες στους δρόμους.» Η αρχική άφιξη μπορεί να συνεπάγεται άμεση έλλειψη στέγης λόγω διοικητικών κενών.

Η οικονομική επισφάλεια και οι διακρίσεις συχνά συμβαδίζουν με ζητήματα στέγασης. Στις βελγικές πόλεις (Λιέγη, Βρυξέλλες, Γάνδη), οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στη χρηματοδοτική στήριξη κατά τη μετάβαση στην ανεξάρτητη διαβίωση δημιουργούν «σοβαρές δυσκολίες». Ένας ανήλικος εξέφρασε την έμφαση αυτής της διοικητικής καθυστέρησης: «Είναι η πρώτη φορά που νοικιάσατε το διαμέρισμα: δεν πληρώνουν γρήγορα... Όταν δεν έχετε χρήματα, αυτό είναι το πρόβλημα.» Επιπλέον, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν διακρίσεις στην ιδιωτική στεγαστική αγορά, όπου οι ιδιοκτήτες συχνά αρνούνται να μισθώσουν σε μετανάστες, ωθώντας τους προς επισφαλή άτυπα δίκτυα.

6.1.3 Υγειονομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη

Ενώ η σωματική υγειονομική περίθαλψη συχνά χαρακτηρίζεται ως «επαρκής», η εκπλήρωση του δικαιώματος στο «υψηλότερο δυνατό επίπεδο υγείας» (άρθρο 24 της ΣΔΠ) παρεμποδίζεται από τη μη παροχή ολοκληρωμένης στήριξης της ψυχικής υγείας και από σημαντικά συστημικά εμπόδια.

Στην περίπτωση των ΑΑ, είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχοκοινωνικής υγείας, ωστόσο η εξειδικευμένη υποστήριξη είναι συχνά ανεπαρκής ή δεν δίνεται συνέχεια σε καθεμία από τις έξι πόλεις, αλλά σε διαφορετικό βαθμό. Η ψυχική υγειονομική περίθαλψη των ΑΑ βρίσκεται σε αόρατη κρίση σε κάθε πόλη που συμμετέχει στην έρευνα. Τα σωματικά συμπτώματα συχνά συγκαλύπτουν βαθιά ψυχολογική δυσφορία. Στις Βρυξέλλες και τη Γάνδη, ανήλικοι ανέφεραν επαναλαμβανόμενα προβλήματα που συνδέονται κυρίως με ψυχολογική δυσφορία, όπως επιθέσεις πανικού ή αυτοκτονικές σκέψεις. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώνονται από το άγχος της διαδικασίας ασύλου και τις κακές συνθήκες υποδοχής. Οι οικονομικοί φραγμοί στην πρόσβαση σε ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες υγείας αποτελούν σημαντική μη καλυπτόμενη ανάγκη: ένας ανήλικος ανέφερε ότι *«του ζητήθηκε να πληρώσει και δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να το πληρώσει»* όταν αναζητούσε ψυχολογική βοήθεια. Αυτό παραβιάζει την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων όσον αφορά την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες.

Αναφέρθηκε επίσης θεσμική παραμέληση στα σημεία εισόδου και στις παραμεθόριες ζώνες όσον αφορά τα προβλήματα ψυχικής υγείας των ΑΑ. Ένα ασυνόδευτο παιδί που βρισκόταν προηγουμένως σε κέντρο υποδοχής σε ελληνικό νησί δήλωσε: *«Δεν φρόντιζαν για την υγεία σου όσο άρρωστος κι αν ήσουν»*. Η παραμέληση αυτή υποδηλώνει ότι, στα σύνορα, το καθεστώς πρόσφυγα συχνά στερεί από το παιδί τα εγγενή δικαιώματά του για φροντίδα.

Η βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε αντίθεση με τη μακροχρόνια αντιμετώπιση αποτελεί μείζον διαρθρωτικό ζήτημα στον τομέα αυτό. Οι ψυχοκοινωνικές ανάγκες δεν αντιμετωπίζονται σε μεγάλο βαθμό σε ορισμένες πόλεις, ιδίως όσον αφορά το τραύμα του χωρισμού της οικογένειας. Στο Καλαί, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι εφαρμόζουν ως στρατηγική επιβίωσης την αυταπάρνηση για να αποφύγουν τη θεσμική προσοχή: *«Δεν αισθάνθηκα πείνα· ήταν αρκετό»*. Αυτό δείχνει ένα σύστημα στο οποίο τα παιδιά αισθάνονται ότι πρέπει να ελαχιστοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους για να διατηρήσουν την αυτενέργεια ή το ταξίδι τους.

6.1.4 Εμπόδια στην πρόσβαση στην εκπαίδευση

Η ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση αποτελεί βασικό δικαίωμα του παιδιού, το οποίο κατοχυρώνεται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τον Χάρτη. Ωστόσο, οι συνεντεύξεις με ανήλικους επιβεβαιώνουν ότι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν συστημικά και προσωπικά εμπόδια που εμποδίζουν την ίση πρόσβαση και τα ίσα δικαιώματα. Στη Λιέγη, ένας ανήλικος είχε ανάμεικτες εμπειρίες και τόνισε τον αντίκτυπο της αποχής των εκπαιδευτικών: *«Το σχολείο είναι πολύ καλό, αλλά πρέπει να κάνετε πολλά ο ίδιος. Μερικές φορές περνάμε περισσότερο χρόνο παίζοντας από ό,τι μαθαίνουμε στην πραγματικότητα. (...) Τις περισσότερες φορές οι εκπαιδευτικοί δεν έρχονται και περνάμε το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας, από τις 8 το απόγευμα έως τις 2 το απόγευμα κάνοντάς τους*

αθλήματα και παίζοντας και, ως εκ τούτου, δεν υπάρχει συνοχή. Ακόμη και αν μάθουμε κάτι, την επόμενη ημέρα ο εκπαιδευτικός δεν θα βρίσκεται εκεί και, ως εκ τούτου, δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να εφαρμόζουμε την ίδια πρακτική. Όταν επιστρέφουν, έχουν περάσει εβδομάδες. Επομένως, είναι πραγματικά δύσκολο να συμβαδίσουμε». Στη Γάνδη, οι ασυνόδετοι ανήλικοι εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους για την παρακολούθησή τους σε επαγγελματικά προγράμματα, όπως η μηχανική, όταν επιθυμούσαν τακτική γενική εκπαίδευση.

Στην Αθήνα και τον Πειραιά, οι οικονομικές πιέσεις συχνά αναγκάζουν τους ΑΑ να δίνουν προτεραιότητα στην άμεση, συχνά εκμεταλλευτική εργασία έναντι της σχολικής εκπαίδευσης.

Στο Καλαί, η εκπαίδευση δεν είναι καν επιλογή όσον αφορά τις υπηρεσίες προς τους ΑΑ λόγω του πολύ βραχυπρόθεσμου στόχου τους να φύγουν από εκεί για το Ηνωμένο Βασίλειο.

6.1.5 Αλληλεπιδράσεις με την αστυνομία και εκτίμηση της ηλικίας

Η έρευνα καταγράφει ένα φάσμα αρνητικών αλληλεπιδράσεων με τις αρχές επιβολής του νόμου, οι οποίες διαβρώνουν την εμπιστοσύνη στα συστήματα προστασίας. Στην Αθήνα, ασυνόδετα παιδιά ανέφεραν ότι «σταμάτησαν χωρίς λόγο» και «ερευνήθηκαν δημόσια» από την τοπική αστυνομία, κάτι που ερμήνευσαν ως πράξεις ποινικοποίησης. Στο Καλαί, οι αλληλεπιδράσεις με την αστυνομία είναι κυρίως κατασταλτικές: «Στο Καλαί ήταν δύσκολα με την αστυνομία... όταν προσπαθούμε [να κρυφτούμε σε αυτοκίνητα], μπορούσαν να μας σύρουν έξω βίαια». Σοβαρή σωματική κακοποίηση αναφέρθηκε στα σύνορα Κω και Ρόδου (αναφέρθηκε από ΑΑ που ερωτήθηκαν στην Αθήνα και τον Πειραιά), όπου ένα παιδί αναφέρθηκε: «Κακοποίηση και βία από την αστυνομία. Μας έκαναν να καθόμαστε στα γόνατά μας για 2 ώρες... με ανάγκασαν να τρώω κατακάθια του καφέ».

Οι παραβιάσεις δικαιωμάτων θεσμοθετούνται περαιτέρω μέσω της διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας, η οποία συχνά επικρίνεται λόγω των αδιαφανών και παρωχημένων μεθόδων της που δεν ακολουθούν ολιστική προσέγγιση. Στη Λιέγη, ένας ανήλικος σημείωσε: «Σου δίνουν την ηλικία που σου δίνει το μηχάνημα και τις περισσότερες φορές δεν είναι σωστό. (...) Η όλη διαδικασία δεν είναι πραγματικά τόσο διαφανής». Στις Βρυξέλλες, ένας συμμετέχων ανέφερε ότι μια ολόκληρη ομάδα λάμβανε αυθαίρετα την ίδια ηλικία: «Μόλις μας έδωσαν και τα 22 (χρόνια)... πώς μας έφτασαν όλους το ίδιο, 21 και 6 μήνες; Όλοι μας... Δεν αισθάνθηκα ικανοποιημένος».

6.1.6 Διακοπή της πρόσβασης σε υποστήριξη και υπηρεσίες μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας

Για τους περισσότερους εφήβους, η ηλικία των 18 ετών είναι μια στιγμή φιλελευθεροποίησης που αξίζει να γιορτάσουμε. Αντιθέτως, οι ΑΑ μπορεί να αισθάνονται ότι η στιγμή αυτή είναι μάλλον επαχθής, καθώς οδηγεί σε συνολική ανασφάλεια και έχει γενική επίδραση στο νομικό καθεστώς, την επιβίωση και τις προοπτικές ένταξής τους. Αυτή η συστημική ρήξη μετατρέπει τα προστατευόμενα παιδιά σε περιθωριοποιημένους ενήλικες χωρίς μεταβατικό πλαίσιο, κάτι που συμβαίνει σε όλες τις πόλεις του έργου, αν και σε διαφορετικό βαθμό. Όπως εξήγησε ένα παιδί στον Πειραιά, όταν συμπλήρωσε το 18ο έτος της ηλικίας του, «η μόνη βοήθεια από το υπουργείο ήταν να με στείλει πίσω σε καταυλισμό όπως αυτός που μέναμε στα νησιά, και πολύ μακριά από την Αθήνα». Αυτή η έλλειψη συνέχειας αναγκάζει σε εξάρτηση από άτυπα δίκτυα

για την πρόληψη του φαινομένου των αστέγων, υπονομεύοντας τον ίδιο τον στόχο της βιώσιμης ένταξης.

6.2 Τα κύρια ευρήματα των συνεντεύξεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Οι συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες τοπικού επιπέδου που παρέχονται στους ασυνόδευτους ανηλίκους επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα που αντλήθηκαν από τις συνεντεύξεις με τους ασυνόδευτους ανηλίκους, καθώς τονίζουν επίσης την ανεπαρκή αντιστοιχία μεταξύ της θεσμικής εντολής «προτεραιότητα στην ασφάλεια» των συστημάτων υποδοχής και των πραγματικών αναπτυξιακών αναγκών των ασυνόδευτων ανηλίκων. Ενώ διαπιστώνουμε σε πόλεις όπως οι Βρυξέλλες, η Γάνδη και η Λιέγη ότι το βελγικό εθνικό σύστημα παρέχει δομημένη στήριξη με βάση την κηδεμονία, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πλήττονται από διοικητικές καθυστερήσεις και ενίοτε αμφισβητήσιμα αποτελέσματα/αποφάσεις σχετικά με την εκτίμηση της ηλικίας. Αντιθέτως, οι ελληνικές πόλεις (Αθήνα και Πειραιάς) αντιμετωπίζουν ακραίο κεντρικό συγκεντρωτισμό και έλλειψη δημοτικής συμμετοχής, γεγονός που οδηγεί σε ένα είδος θεσμού. Το Καλαί παραμένει ένας τόπος ανθρωπιστικής επισφάλειας όπου κρατικοί φορείς δίνουν προτεραιότητα στον έλεγχο των συνόρων έναντι της προστασίας των παιδιών. Οι συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη επιβεβαίωσαν επίσης ότι, σε όλες τις πόλεις, η μετάβαση στην ηλικία των 18 ετών λειτουργεί ως σημείο διαρθρωτικής διαταραχής, όπου οι υποστηρικτές και οι πρώην ασυνόδευτοι ανήλικοι που έχουν γίνει νέοι ενήλικες pro forma διατρέχουν άμεσο κίνδυνο να μείνουν άστεγοι και να αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης.

6.2.1 Χαρακτηριστικά των ερωτηθέντων ενδιαφερόμενων μερών

Στη μελέτη συμμετείχε διεπιστημονική ομάδα επαγγελματιών, συμπεριλαμβανομένων κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων, νομικών συμβούλων, εκπαιδευτικών και δημοτικών υπαλλήλων. Στην Αθήνα και τον Πειραιά, οι συμμετέχοντες εκπροσωπούσαν κυρίως αρχές και ΜΚΟ που διαχειρίζονται υπηρεσίες και δομές φιλοξενίας (ξενώνες) και δημοτικές υπηρεσίες κοινωνικής αλληλεγγύης. Στα δείγματα στις βελγικές πόλεις (Βρυξέλλες, Γάνδη, Λιέγη) περιλαμβάνονταν κρατικοί και περιφερειακοί φορείς, επίτροποι και εξειδικευμένες ΜΚΟ και εμπειρογνώμονες διαφόρων σχετικών τομέων, πολλοί με εκτεταμένο υπόβαθρο στην ένταξη και την κηδεμονία. Τα ενδιαφερόμενα μέρη που ερωτήθηκαν στο Καλαί περιλάμβαναν τόσο επίσημα εξουσιοδοτημένες υπηρεσίες προστασίας των παιδιών όσο και μη εξουσιοδοτημένες ανθρωπιστικές ενώσεις που στελεχώνονται κυρίως από εθελοντές.

6.2.2. Κατακερματισμός και κενά συντονισμού στην παροχή υπηρεσιών

Τα ενδιαφερόμενα μέρη και στις έξι πόλεις περιγράφουν μια σε μεγάλο βαθμό κεντρική υπηρεσία που μεταναστευτικής προσέγγισης, η οποία χαρακτηρίζεται από συστημικό κατακερματισμό και εξάρτηση από προσωρινή χρηματοδότηση έργων, ωστόσο με διαφορετικά μοτίβα εστίασης.

Η περίπτωση της Ελλάδας, η οποία βασίζεται σε συνεντεύξεις με ενδιαφερόμενα μέρη που πραγματοποιήθηκαν σε σχέση με την Αθήνα και τον Πειραιά, αποδεικνύει ότι η κεντρική φροντίδα των προσφύγων κυριαρχεί όταν ο ρόλος του δήμου είναι έμμεσος και πολύ

περιορισμένος. Οι πάροχοι υπηρεσιών είναι συχνά ΜΚΟ που ειδικεύονται στον τομέα, με περιορισμένο και ενίοτε ασαφές περιθώριο ελιγμών, δεδομένου του κεντρικού νομικού και διαδικαστικού πλαισίου. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος επισήμανε ότι οι δράσεις «εξαρτώνται από το ποιες ΜΚΟ δραστηριοποιούνται σε μια δεδομένη χρονική στιγμή... Δεν είναι πάντα σαφές ποιος είναι υπεύθυνος για τι». Επιπλέον, οι ασυνόδετοι ανήλικοι θεωρούνται περισσότερο ανήλικοι πρόσφυγες από ό,τι παιδιά που θα δικαιούνταν γενικές υπηρεσίες προστασίας των παιδιών και, ως εκ τούτου, οι υπηρεσίες που διατίθενται στους ασυνόδετους ανηλίκους συχνά δεν ενσωματώνονται στις γενικές υπηρεσίες παιδικής προστασίας και εκπαίδευσης.

Η προσέγγιση του Βελγίου είναι παρόμοια όσον αφορά την κεντρική παροχή υπηρεσιών με επίκεντρο τους πρόσφυγες, αλλά οι επίτροποι βρίσκονται στο επίκεντρο του οικοσυστήματος παροχής υπηρεσιών των ΑΑ στο οποίο, ιδίως σύμφωνα με τα στοιχεία που παρείχαν τα ενδιαφερόμενα μέρη που εργάζονται στη Γάνδη και τη Λιέγη, οι υπηρεσίες εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις ατομικές δεξιότητες, τις εμπειρίες και την πρωτοβουλία του εν λόγω κηδεμόνα. Ένας επαγγελματίας στη Γάνδη εξήγησε: «Πρέπει να έχεις την τύχη να έχεις έναν επίτροπο που να γνωρίζει το σύστημα... Η τύχη, η τοποθέτησή σου, το ποιος είναι ο κηδεμόνας σου είναι... που σας κάνει να λαμβάνετε υπηρεσίες».

Το Καλαί αποτελεί ακραία περίπτωση λόγω της πολύ σύντομης διαμονής των ΑΑ, οι οποίοι σκοπεύουν να φύγουν για το Ηνωμένο Βασίλειο το συντομότερο δυνατόν αντί να παραμείνουν στη Γαλλία. Ενεργοποιεί μια εξαιρετικά μόνιμη και προσανατολισμένη στην επιβίωση προσέγγιση τόσο για τα παιδιά όσο και για τους παρόχους υπηρεσιών. Μπορεί επίσης να σημαίνει ότι οι ΜΚΟ και οι εθελοντές ενίοτε δεν έχουν εμπειρία με αυτή την πολύ συγκεκριμένη ομάδα-στόχο. Πολλές ενώσεις συναντούν τα παιδιά αυτά μόνο μέσω καθημερινής προσέγγισης, αλλά «δεν έχουν εκπαιδευτεί ούτε διαθέτουν τα εφόδια για να εργαστούν με ΑΑ».

6.2.3 Μη καλυπτόμενες ανάγκες ΑΑ (στέγαση, εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη)

Μολονότι οι άμεσες ανάγκες για τρόφιμα και κατάλυμα έκτακτης ανάγκης καλύπτονται γενικά, τα ενδιαφερόμενα μέρη εντοπίζουν κρίσιμες ελλείψεις στην παροχή μακροπρόθεσμης στήριξης και στις έξι πόλεις, παρά τις έντονες διαφορές μεταξύ των εν λόγω πόλεων όσον αφορά το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών. Το Καλαί διαφέρει και πάλι από τις άλλες περιοχές, καθώς η μακροπρόθεσμη ένταξη δεν είναι στόχος για τους ασυνόδετους ανηλίκους εδώ, ενώ συχνά σχεδιάζεται ή είναι επιθυμητή σε διαφορετικό βαθμό από τους ασυνόδετους ανηλίκους που ζουν στην Ελλάδα και το Βέλγιο. Ωστόσο, σημαντικά εμπόδια που σχετίζονται με τη στέγαση, την οικονομία, την εκπαίδευση και την υγεία, καθώς συχνά προκύπτουν τα κύρια εμπόδια που συνήθως εμποδίζουν την ένταξη των ΑΑ στις πόλεις υποδοχής τους. Οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες των ασυνόδετων παιδιών συχνά δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς από τις κρατικές και τοπικές υπηρεσίες για διάφορους συστημικούς λόγους, όπως οι ανεπαρκείς ικανότητες παροχής υπηρεσιών, ο κατακερματισμός των υπηρεσιών και η συνολική έλλειψη θεμελιώδους προσέγγισης όσον αφορά τα δικαιώματα των παιδιών, η οποία δεν λαμβάνει υπόψη ότι οι ασυνόδετοι ανήλικοι είναι πρωτίστως ευάλωτα παιδιά και όχι μόνο νέοι πρόσφυγες.

Οι δυνατότητες στέγασης είναι συχνά περιορισμένες, προσφέρουν χαμηλή ποιότητα, έλλειψη ιδιωτικότητας και είναι απομονωμένες από την κύρια κοινωνία υποδοχής τόσο από χωρική όσο και από κοινωνική άποψη σε όλες τις πόλεις που διερευνώνται στην παρούσα έρευνα. Μολονότι υπάρχουν δυνατότητες κυρίως στις βελγικές πόλεις για καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε μικρής κλίμακας, πιο εξατομικευμένες και καλύτερα τοποθετημένες λύσεις στέγασης ή ακόμη και ιδιωτικά ενοίκια, οι οποίες είναι σπάνιες λόγω έλλειψης, διακρίσεων εκ μέρους των ιδιοκτητών και οικονομικών περιορισμών. Το οικοσύστημα των στεγαστικών υπηρεσιών φαίνεται να είναι ευρύ και προσαρμοστικό, και πιο ανεπτυγμένο από ό,τι στις υποθέσεις της Ελλάδας και της Γαλλίας, ωστόσο, λόγω των σοβαρών περιορισμών στη χρηματοδότηση και την προσφορά, μπορεί να προκύψει de facto έλλειψη στέγης των ΑΑ ή πρώην ΑΑ.

Το Καλαί αποτελεί και πάλι εξαίρεση, καθώς είναι δύσκολο να εφαρμοστούν γενικά πρότυπα για τις λύσεις στέγασης και τις συνθήκες διαβίωσης σε άτυπους καταυλισμούς, σκηνές, εξώσεις κάθε 48 ώρες και συνθήκες που υπολείπονται των βασικών προτύπων υγιεινής· πρόκειται μάλλον για άστεγο καθεστώς παρά για οτιδήποτε άλλο. Οι συνθήκες αυτές μόλις εξασφαλίζουν τη σωματική επιβίωση, ακόμη και αν ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντικατοπτρίζουν τον μεταβατικό χαρακτήρα της διαμονής των ΑΑ στο Καλαί. Αντιθέτως, ακόμη και σε τέτοιες ακραίες περιστάσεις, στόχος θα πρέπει να είναι η διασφάλιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των παιδιών και η κάλυψη των βασικών αναγκών με αξιοπρεπή τρόπο, ο οποίος διατηρείται από ανεπαρκείς χρηματοδοτούμενες ΜΚΟ και κρατικές δομές βάσης και με ανεπαρκή κίνητρα.

Η οικονομική επισφάλεια των ασυνόδευτων ανηλίκων επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό όλα τα παιδιά που τελούν υπό φροντίδα ασυνόδευτων ανηλίκων και αργότερα ως νεαροί ενήλικες μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους, με θεωρητικά περισσότερες ευκαιρίες εργασίας και εισοδήματος. Ακόμη και όταν υπάρχει διαθέσιμη χρηματοδοτική πρόβλεψη για στέγαση, οι διοικητικές καθυστερήσεις κατά τη διάρκεια των μεταβάσεων στον τομέα της στέγασης συχνά προκαλούν σοβαρές δυσκολίες. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος της Λιέγης τόνισε: *«Είναι η πρώτη φορά που ενοικιάζετε το διαμέρισμα· δεν πληρώνουν γρήγορα· χρειάζονται χρόνο. (...) Όταν δεν έχετε τα χρήματα, αυτό είναι το πρόβλημα».*

Τα εκπαιδευτικά εμπόδια είναι επίσης γενικά στις έξι πόλεις, αν και με διαφορές, ενσωματωμένα σε περιορισμένα, συχνά λιγότερο εξατομικευμένα και διαχωρισμένα εκπαιδευτικά πλαίσια. Στο Καλαί η εκπαίδευση ελάχιστα συζητείται λόγω του περιορισμένου χρόνου που προτίθενται να περάσουν οι ΑΑ εκεί και του φόβου τους ότι θα παρεμποδιστούν στο ταξίδι τους προς το Ηνωμένο Βασίλειο. Στο άλλο άκρο της κλίμακας βρίσκονται οι βελγικές πόλεις που προσφέρουν σχολές γλωσσών για να καλύψουν τα γλωσσικά κενά τους, την οποία θα πρέπει να ακολουθήσουν οι εγγραφές στη γενική εκπαίδευση. Ωστόσο, η εγκατάλειψη των σπουδών συχνά συμβαίνει σε αυτό το σημείο, καθώς πολλοί ασυνόδευτοι ανήλικοι καταλήγουν σε διαχωρισμένα σχολεία χαμηλότερης ποιότητας ή συχνά προσανατολίζονται ταχύτερα σε επαγγελματικές σχολές ανεξάρτητα από το δυναμικό τους, όπως είπαν ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη στη Γάνδη και τις Βρυξέλλες. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος από τη Γάνδη παρατήρησε: *«Βλέπω τόσο μεγάλες δυνατότητες που δεν είναι προσβάσιμες μέσω της κανονικής σχολικής εκπαίδευσης».* Στη Λιέγη, οι απουσίες εκπαιδευτικών

διαταράσσουν τη συνέχεια και προσφέρουν πολύ περιορισμένες ευκαιρίες στα ήδη ευάλωτα παιδιά να αποκτήσουν μελλοντικές δυνατότητες μέσω της εκπαίδευσης. Στις δύο ελληνικές πόλεις, οι συνεντεύξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες δεν βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του καταλόγου προτεραιοτήτων όσον αφορά την παροχή ΑΑ, γεγονός που δείχνει ότι η μακροπρόθεσμη ένταξη δεν βρίσκεται στο επίκεντρο.

Η ψυχική υγεία φαίνεται να αποτελεί μείζον ζήτημα και εμπόδιο για ένα αξιοπρεπές μέλλον των ΑΑ και στις έξι πόλεις. Αξιολογήθηκε ως «λιγότερο επαρκής τομέας» στην Αθήνα και τον Πειραιά και αντιμετωπίστηκε ελάχιστα στο Καλαί. Η καλύτερη κατάσταση μεταξύ των έξι περιοχών που ερευνήθηκαν είναι στις βελγικές πόλεις, όπου η ψυχοκοινωνική δυσφορία, η απομόνωση και τα ζητήματα που σχετίζονται με τη μετάβαση στην ενηλικίωση αντιμετωπίζονται με ορισμένους τρόπους, ωστόσο, λόγω των πολύ περιορισμένων ικανοτήτων σε σύγκριση με την υψηλή ζήτηση, η υπηρεσία αυτή εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά ανεπαρκής. Μια πρωτοβουλία ενός ανηλίκου στη Γάνδη για να αντιμετωπίσει τη διάχυτη μοναξιά που υπέβαλε αίτηση σε ένα «πρόγραμμα φίλων» ειδικά για να αποφύγει την απομόνωση, γεγονός που αντικατοπτρίζει τη συνάφεια του ζητήματος και τις σχετικά εύκολες λύσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν με πιο συγκεντρωτικό και επίσημο τρόπο..

6.2.4. Θεσμικές διακρίσεις και διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας

Βασικό μέλημα των ενδιαφερόμενων μερών είναι η παραβίαση των δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια των διοικητικών αλληλεπιδράσεων και των αλληλεπιδράσεων στον τομέα της επιβολής του νόμου. Οι αφηγήσεις των ενδιαφερόμενων μερών καλύπτουν ευρύ φάσμα πιθανών παραβιάσεων δικαιωμάτων τις οποίες γνωρίζουν, ενώ οι ΑΑ πλοηγούνται σε γραφειοκρατικές διαδικασίες και κοινωνικές υπηρεσίες. Τα ζητήματα αυτά συχνά απορρέουν από την ένταση μεταξύ της μετανάστευτικής προσέγγισης και της προσέγγισης με βάση τα δικαιώματα του παιδιού, με την προηγούμενη προσέγγιση να είναι συχνά ανώτερη από την τελευταία όσον αφορά τη γραφειοκρατία και την επιβολή του νόμου.

Ένας τυπικός τομέας παραβίασης είναι η εκτίμηση της ηλικίας. Η ίδια η διαδικασία συνιστά παραβίαση των δικαιωμάτων του παιδιού και εξυπηρετεί σκοπούς αστυνόμευσης. Στις Βρυξέλλες, η διαδικασία επικρίνεται λόγω της ασαφούς μεθοδολογίας και διαδικασίας αξιολόγησης που δημιουργεί έντονο φόβο στους ΑΑ, σύμφωνα με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος από τη Γάνδη επισήμανε τα εξής: *«Δίνει μεγάλο άγχος στους ΑΑ. Λένε ότι πρόκειται για μια παρωχημένη διαδικασία που δεν είναι τόσο αξιόπιστη»*. Τα αποτελέσματα της εκτίμησης της ηλικίας είναι συχνά αυθαίρετα, όπως καταδεικνύεται από μια ακραία περίπτωση που αναφέρθηκε προηγουμένως από ΑΑ, στην οποία τα αποτελέσματα μιας τέτοιας διαδικασίας εκτίμησης της ηλικίας έδειξαν ότι αρκετοί νέοι που αξιολογήθηκαν ταυτόχρονα ήταν ακριβώς 21 ετών και 6 μηνών, κάτι που είναι μάλλον απίθανο στην περίπτωση της ταυτόχρονης εξέτασης πολλών ατόμων.

Ένα ενδιαφερόμενο μέρος στις Βρυξέλλες επισήμανε μια άλλη περίπτωση που αποκάλυψε το άγχος που δίνει η διαδικασία εκτίμησης της ηλικίας τόσο στους ανηλίκους όσο και στα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και τα μη ρεαλιστικά αποτελέσματα που προκύπτουν: *«Σχεδόν όλοι είχαν αμφιβολίες σχετικά με την ηλικία που τους έδινε το Γραφείο Αλλοδαπών (Office des Étrangers) και, ως εκ τούτου, πηγαينوέρχονταν, αποστέλλονταν στο νοσοκομείο και περνούσαν*

τις εν λόγω ηλικιακές εξετάσεις, παίρναμε τα αποτελέσματα και έπρεπε να τους ενημερώσουμε — ήταν φρικτό, διότι ήταν εντελώς τραγικό. Υπάρχουν πράγματι ορισμένα τεστ που ήμασταν «... μα πως είναι δυνατόν να κατέληξαν σε αυτό το συμπέρασμα;» Είχαμε έναν μικρό μαζί μας, 16 από το Αφγανιστάν, και έλαβε ηλικία 25, και εμείς είμασταν «... Μα τον είδατε ;»

Τα ενδιαφερόμενα μέρη στο Βέλγιο τονίζουν επίσης ότι τόσο η διαδικασία όσο και τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων της ηλικίας είναι συχνά προβληματικά, προκαλώντας ενδεχομένως αγωνία ή βλάβη στους ανήλικους. Οι διαδικαστικές καθυστερήσεις και ο διοικητικός φόρτος ενδέχεται να είναι σημαντικοί, ιδίως όταν απαιτείται προσφυγή στη δικαιοσύνη για την αμφισβήτηση των πορισμάτων. Επιπλέον, η διαδικασία προσφυγής στερείται ομοιομορφίας, με σημαντικά διαφορετικά αποτελέσματα. Ένας επαγγελματίας περιέγραψε τον αντίκτυπο σε ένα αγόρι με αυτοκτονικές τάσεις: *«Αυτό δεν ήταν πραγματικά εντάξει. Το αγόρι αυτό είχε αυτοκτονικές τάσεις και ήθελε να επιχειρήσει να αυτοκτονήσει. Αυτό έχει τεράστιο αντίκτυπο σε ένα αγόρι που δεν γνωρίζει τίποτα για το Βέλγιο. Δεν το γνωρίζει. Δεν καταλαβαίνει γιατί. Και συχνά ρωτούσε «Γιατί;» και δεν μπορείς να απαντήσεις, γιατί δεν ξέρεις ούτε εσύ γιατί. Και αυτό είναι το δύσκολο κομμάτι.»*

Συνδέεται στενά με άλλα είδη θεσμικών διακρίσεων στην προσέγγισή της με επίκεντρο τη μετανάστευση. Ένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη στις Βρυξέλλες το συνοψισε με σαφήνεια: *«Υπάρχει ένα είδος πρωτότυπης διάκρισης, και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο θεωρούνται «ασυνόδετοι αλλοδαποί ανήλικοι»: αρχικά θεωρούνται «αλλοδαποί ανήλικοι» και στη συνέχεια «ανήλικοι», οπότε, όπως σας είπα, υπάγονται στη Fedasil και όχι στις αρχές προστασίας του παιδιού. Εάν η αστυνομία βρει ένα 14χρονο αγόρι από το Βέλγιο, μόνο του κάπου, ή έναν ανήλικο αλλοδαπό, ακολουθεί δύο εντελώς διαφορετικές διαδρομές. Έτσι, κατά κάποιον τρόπο, υπάρχει διάκριση. «Η αστυνομική βία και παρενόχληση είναι ένας άλλος ειδικός τομέας στον οποίο μπορούν να συμβούν παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων του παιδιού. Πρόκειται για ένα ακόμη σαφές παράδειγμα της νομικής προσέγγισης σύμφωνα με την οποία οι ασυνόδετοι ανήλικοι θεωρούνται και αντιμετωπίζονται ως αλλοδαποί και υπόκεινται στις αρχές επιβολής του νόμου, και όχι ως ανήλικοι με ανάγκες και δικαιώματα. Σύμφωνα με τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους λογαριασμούς ασυνόδετων ανηλίκων, η βία αυτή εκδηλώνεται κυρίως σε παραμεθόριες περιοχές, αλλά μπορεί επίσης να εκδηλωθεί σε πόλεις. Ένα ενδιαφερόμενο μέρος στην Αθήνα ανέφερε ότι οι διαδικασίες ταυτοποίησης ενίοτε περιλαμβάνουν «παρατεταμένη διοικητική κράτηση», όπου οι ανήλικοι «περιορίζονται σε κλειδωμένα κελιά» και αντιμετωπίζουν «λεκτική κακοποίηση και στέρηση τροφής». Στο Καλαί, «οι τακτικές εξώσεις άτυπων χώρων διαβίωσης... περιπλέκουν περαιτέρω την επαφή με τους ασυνόδετους ανήλικους» και πραγματοποιούνται «χωρίς μηχανισμό προστασίας των παιδιών».*

6.2.5 Έλλειψη συνέχειας φροντίδας μετά την ηλικία των 18 ετών

Όπως επισημάνθηκε σε προηγούμενες ενότητες, τα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν επίσης τη μετάβαση στην ενηλικίωση ως την πλέον κρίσιμη δομική ρήξη. Σύμφωνα με συνεντεύξεις στην Αθήνα και τον Πειραιά, οι ΑΑ αντιμετωπίζουν *«αιφνίδιο αποκλεισμό από τη στέγαση και τη στήριξη»* τη στιγμή που συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Ένας από τους

ερωτηθέντες περιέγραψε το χάσμα αυτό ως εμπόδιο στην «πραγματική ένταξη» και ως «επιβράδυνση της βελτίωσης της ενήλικης ζωής τους».

Τα ενδιαφερόμενα μέρη στις Βρυξέλλες και τη Γάνδη τονίζουν ότι η συμπλήρωση του 18^{ου} έτους, «αλλάζει ολόκληρη τη δομή στήριξης». Ακόμη και όταν αποκτηθεί νομικό καθεστώς, η εξεύρεση οικονομικά προσιτής στέγασης είναι σχεδόν αδύνατη λόγω «διακρίσεων από τους ιδιοκτήτες που αρνούνται να ενοικιάσουν στους ΑΑ».

7. Εντοπισθέντα κενά στις υπηρεσίες και τις πολιτικές

Μετά τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων με τους ΑΑ και τα ενδιαφερόμενα μέρη, υπάρχουν ορισμένα σημαντικά ευρήματα, τα οποία εξετάζουν τις πλέον πιεστικές ανάγκες και κενά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων αναδεικνύουν επίσης τις διαφορετικές απόψεις των ΑΑ και των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών σχετικά με την πρόσβαση σε υπηρεσίες. Στο παρόν κεφάλαιο συνοψίζονται τα κύρια κενά που εντοπίστηκαν στην παροχή υπηρεσιών και στη χάραξη πολιτικής.

7.1. Έλλειψη τοπικών πολιτικών για την αντιμετώπιση των αναγκών των ΑΑ (συμπεριλαμβανομένου του συντονισμού μεταξύ των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των παρόχων υπηρεσιών)

Τα συμφέροντα των ΑΑ χάνονται μεταξύ των επιπέδων της δημόσιας διοίκησης. Ορισμένες υπηρεσίες και μορφές στήριξης εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών φορέων δημόσιας διοίκησης (για παράδειγμα, υπουργεία), ενώ σε άλλες περιπτώσεις αρμόδια είναι η περιφερειακή και/ή τοπική διοίκηση. Επιπλέον, οι τοπικές δημόσιες αρχές και οι πάροχοι υπηρεσιών δεν παρέχουν την αναγκαία στήριξη και ισότιμη πρόσβαση. Ακόμη και αν υπάρχουν πολιτικές για την αντιμετώπιση των αναγκών των ΑΑ σε εθνικό επίπεδο, αυτές δεν υπάρχουν κατ' ανάγκη στις ενδιαφερόμενες πόλεις.

7.2. Έλλειψη δυνατοτήτων για τις τοπικές αρχές

Οι λογαριασμοί των ασυνόδευτων ανηλίκων που συγκεντρώθηκαν στις έξι πόλεις δείχνουν ότι τα ασυνόδευτα παιδιά γίνονται συχνότερα αντιληπτά και αντιμετωπίζονται ως πρόσφυγες και όχι ως ευάλωτα παιδιά που δικαιούνται τα ίδια δικαιώματα και παρόμοιες υπηρεσίες με τα αυτόχθονα ευάλωτα παιδιά στη χώρα υποδοχής. Η προσέγγιση με βάση τα δικαιώματα του παιδιού θα συνάδει με τα θεμελιώδη διεθνή νομικά πλαίσια και πλαίσια πολιτικής, δηλαδή τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού και τη στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού.

Ένα πρώτο εύρημα είναι η αποσύνδεση μεταξύ της διαχείρισης της μετανάστευσης σε κρατικό επίπεδο και της παροχής υπηρεσιών σε επίπεδο δήμων. Στην Αθήνα και τον Πειραιά, το σύστημα είναι σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωτικό και υπάγεται στο Υπουργείο Ασύλου και Μετανάστευσης, το οποίο αναθέτει την εντολή παροχής υπηρεσιών (στέγαση, κοινωνική υποστήριξη, νομική συνδρομή, υγεία) σε ΜΚΟ όπως η Arsis και ο Zeuxis. Ειδικότερα, οι δημοτικές αρχές δεν συμμετέχουν σε κανενός είδους παροχή υπηρεσιών και υποστήριξης, καθώς επισήμως δεν περιλαμβάνονται στις τυποποιημένες διαδικασίες λειτουργίας (SOPs) για τους ΑΑ. Ομοίως, οι υπηρεσίες που παρέχονται στους ασυνόδευτους ανηλίκους στο Βέλγιο

βασίζονται επίσης σε ένα κεντρικά διοικούμενο σύστημα φροντίδας των προσφύγων, κυρίως σε εθνικό και, σε κάποιο βαθμό, σε περιφερειακό επίπεδο, με περιορισμένο περιθώριο για υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο. Το Καλαί στη Γαλλία αποτελεί ξεχωριστή περίπτωση λόγω της ιδιαίτερης κινητικότητας των ΑΑ που φθάνουν στην περιοχή αυτή, καθώς θεωρείται απλώς μια γρήγορη στάση και όχι ένας τόπος μακροπρόθεσμης ένταξης για εγκατάσταση. Η εσκεμμένα προσωρινή διαμονή ασυνόδευτων ανηλίκων αντικατοπτρίζεται επίσης στην ελλιπή παροχή υπηρεσιών τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, η οποία παρέχεται κυρίως από ΜΚΟ με λιγότερα κρατικά στοιχεία εμπλεκόμενα από ό,τι στις άλλες πόλεις και χώρες που συμμετέχουν στην εν λόγω έρευνα.

7.3. Διαρθρωτικά κενά στη μακροπρόθεσμη στήριξη και την πρόσβαση σε υπηρεσίες

Ενώ οι υπηρεσίες και η υποστήριξη στις περισσότερες περιπτώσεις είναι διαθέσιμες έως την ηλικία των 18 ετών για τα παιδιά στο σύστημα ασύλου, η συνεχής στήριξη μετά τη μετάβαση στην ενηλικίωση διακόπτεται, ιδίως στους ακόλουθους τομείς:

- Έλλειψη και/ή περιορισμένη πρόσβαση σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες: Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ενδέχεται να αντιμετωπίσουν περιορισμένη πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες τόσο πριν όσο και μετά την ηλικία των 18 ετών. Αντ' αυτού, άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, θα μπορούσαν να αντικαταστήσουν τις παροχές υπηρεσιών, οι οποίες δεν διασφαλίζουν κατ' ανάγκη βιώσιμη στήριξη.
- Έλλειψη μετάβασης στην ενήλικη ζωή: Μετά την ηλικία των 18 ετών, η στήριξη και η πρόσβαση σε υπηρεσίες συχνά είναι περιορισμένες ή λείπουν λόγω της έλλειψης συνεχούς στήριξης. Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι ενδέχεται να μην συμμετέχουν στις γενικές υπηρεσίες μετέπειτα φροντίδας, οι οποίες είναι διαθέσιμες για άλλα παιδιά που στερούνται τη γονική φροντίδα. Αυτό αναμένεται να οδηγήσει σε στεγαστική ανασφάλεια και κοινωνικοοικονομική περιθωριοποίηση.
- Η έλλειψη ή η περιορισμένη πρόσβαση σε ανάδοχη φροντίδα έχει ως αποτέλεσμα τη διαμονή σε εγκαταστάσεις υποδοχής, διαχωρισμένες ομαδικές κατοικίες και μπορεί να συμβάλει μακροπρόθεσμα στην αστεγία. Η ανάδοχη φροντίδα μπορεί να παρέχει μόνιμες λύσεις για την πρόσβαση σε ποιοτικές δημόσιες υπηρεσίες χωρίς αποκλεισμούς και καλύτερη προοπτική κοινωνικής ένταξης.
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη: Η πρόσβαση σε ψυχοκοινωνική υποστήριξη είναι πολύ περιορισμένη για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, λόγω των μεγάλων λιστών αναμονής, της έλλειψης κατάλληλης ανταπόκρισης στις προσδιορισμένες ανάγκες και της φροντίδας που λαμβάνει υπόψη τις τραυματικές εμπειρίες.

7.4. Εμπόδια στην πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Η πρόσβαση σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση αποτελεί βασικό παράγοντα για την ενσωμάτωση των ΑΑ. Λόγω των διαρθρωτικών φραγμών που εντοπίστηκαν, οι ΑΑ δεν έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση, γεγονός που εμποδίζει επίσης την πρόσβαση

σε θέσεις εργασίας και εν γένει στην αγορά εργασίας. Το χάσμα οφείλεται κυρίως στα ακόλουθα:

- Η εγγραφή σε μαθήματα υποδοχής και γλώσσας εμποδίζει την πρόσβαση στη γενική εκπαίδευση, καθώς οι υπηρεσίες αυτές αποτελούν ισχυρό εμπόδιο για τη μετάβαση σε εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.
- Διακριτική μεταχείριση: Οι ασυνόδετοι ανήλικοι είναι συχνά εγγεγραμμένοι σε διαχωρισμένη εκπαίδευση (π.χ. μαθήματα υποδοχής) και, επιπλέον, δεν είναι ευπρόσδεκτοι από τη γενική εκπαίδευση. Επιπλέον, οι ΑΑ μπορεί επίσης να βιώσουν εκφοβισμό ή ρατσισμό από συνομηλίκους και εκπαιδευτικούς σε εκπαιδευτικές εγκαταστάσεις.
- Πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Οι ασυνόδετοι ανήλικοι συχνά κατευθύνονται σε επαγγελματικές διαδρομές χαμηλής ειδίκευσης, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι ακαδημαϊκές τους ανάγκες και δυνατότητες.

7.5. Έλλειψη ή περιορισμός της πρόσβασης στη δικαιοσύνη

Οι ασυνόδετοι ανήλικοι αντιμετωπίζουν διακριτική μεταχείριση και κακοποίηση κατά την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και στην καθημερινή ζωή. Ταυτόχρονα, η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη και η απόλαυση θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι περιορισμένες. Σε σύγκριση με άλλους ανηλίκους που αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις, οι ασυνόδετοι ανήλικοι δεν απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα όσον αφορά την πρόσβαση σε υπηρεσίες και οδούς κοινωνικής ένταξης. Επιπλέον, οι ανάγκες των ΑΑ δεν αξιολογούνται δεόντως (συμπεριλαμβανομένης της ακρόασης της φωνής τους στις βασικές πλατφόρμες) και δεν καλύπτονται από την παροχή υπηρεσιών και τη χάραξη πολιτικής. Όλα αυτά συνιστούν παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ΑΑ, τα οποία κατοχυρώνονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και στον Χάρτη.

8. Συστάσεις Πολιτικής

Οι συστάσεις πολιτικής βασίζονται στα αποτελέσματα της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας που διεξάγεται μεταξύ ασυνόδευτων παιδιών και τοπικών ενδιαφερόμενων μερών. Αντικατοπτρίζει επίσης το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ (βλ. παράρτημα 1) και τα κύρια πορίσματα της ευρύτερης επισκόπησης της βιβλιογραφίας, τα οποία αναδεικνύουν τα κενά που εντοπίστηκαν και τις διακρίσεις όσον αφορά την πρόσβαση ασυνόδευτων παιδιών σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες. Και οι έξι τοπικές εκθέσεις από τις αντίστοιχες πόλεις περιέγραψαν σημαντικές συστάσεις πολιτικής, οι οποίες συνοψίζονται στο παρόν κεφάλαιο.

Οι συστάσεις πολιτικής απευθύνονται κυρίως σε τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς, π.χ. τοπικές αρχές, τοπικούς παρόχους υπηρεσιών, αλλά είναι επίσης σημαντικές για τους περιφερειακούς και εθνικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Το κεφάλαιο αυτό διαιρείται με τους κύριους θεματικούς τομείς, όπου διερευνώνται τα κενά πολιτικής και υπάρχει μεγάλη ανάγκη αντιμετώπισής τους.

8.1 Ανάγκη για τοπικές πολιτικές, ισχυρότερη διακυβέρνηση και ανάληψη ευθύνης σε τοπικό επίπεδο

Η ανάπτυξη τοπικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένου του καλύτερου συντονισμού και της διακυβέρνησης, αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την αντιμετώπιση των προσδιορισμένων αναγκών και προκλήσεων των ΑΑ. Αναμένεται επίσης να συμβάλει στη μείωση του κατακερματισμού μεταξύ ομοσπονδιακών, περιφερειακών και δημοτικών/τοπικών φορέων. Η χάραξη πολιτικής σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να συμμετέχουν στον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των τοπικών πολιτικών. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στη συμμετοχή των τοπικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των ΑΑ.
- Τόσο τα εθνικά όσο και τα ενωσιακά κονδύλια θα πρέπει να είναι διαθέσιμα για την εφαρμογή των μέτρων, τα οποία προσδιορίζονται από τις τοπικές πολιτικές.
- Αναγνώριση της αρμοδιότητας και των ρόλων των τοπικών αρχών και των τοπικών παρόχων υπηρεσιών στην παροχή υπηρεσιών για ΑΑ.
- Οι δημόσιες υπηρεσίες, που οργανώνονται από τις εθνικές και/ή περιφερειακές αρχές (λαμβάνοντας υπόψη την πρωταρχική εστίασή τους στις υπηρεσίες μετανάστευσης) δεν θα πρέπει να αντικαθιστούν τις τοπικές, βασικές υπηρεσίες.
- Οι τοπικοί μηχανισμοί συντονισμού ή οι δημοτικοί συντονιστικοί φορείς θα πρέπει να καθιερώσουν τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης, στέγασης και των κοινωνικών υπηρεσιών, καθώς και τη στήριξη από επιτρόπους.
- Οι υπηρεσίες που παρέχονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις θα πρέπει να αποτελούν σημαντικό στοιχείο, αλλά δεν θα πρέπει να υποκαθιστούν τις τοπικές παροχές υπηρεσιών. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να αναπτύξουν στενή συνεργασία και να παράσχουν στήριξη στις ΜΚΟ για τη διασφάλιση τοπικών υπηρεσιών καλής ποιότητας,

- Η χάραξη πολιτικής θα πρέπει να ενσωματώνει τις ανάγκες των ΑΑ και τις αντίστοιχες απαντήσεις σε ευρύτερες πολιτικές με επίκεντρο τα παιδιά/τους νέους, ώστε να διασφαλίζονται ίσα δικαιώματα σε όλους τους σχετικούς τομείς πολιτικής
- Θα πρέπει να διατίθενται αναλυτικά δεδομένα σχετικά με τους ασυνόδετους ανήλικους για την παρακολούθηση της πρόσβασης σε τοπικές υπηρεσίες και της προόδου όσον αφορά την κοινωνικοοικονομική ένταξη.

8.2 Βελτίωση της πρόσβασης σε τοπικές δημόσιες υπηρεσίες

Για την προάσπιση των δικαιωμάτων του παιδιού, οι διοικητικές διαδικασίες πρέπει να είναι απλουστευμένες, φιλικές προς τα παιδιά και πολυγλωσσικές. Θα πρέπει να καλύπτει τα ακόλουθα:

- Φιλικές προς τα παιδιά πληροφορίες και γλωσσική υποστήριξη: Η συστηματική χρήση διερμηνέων είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των κενών επικοινωνίας στις τοπικές υπηρεσίες.
- Κατάρτιση προσωπικού: Οι δημόσιοι υπάλληλοι — συμπεριλαμβανομένων της αστυνομίας, του σχολικού προσωπικού και του νοσοκομειακού προσωπικού — χρειάζονται εξειδικευμένη κατάρτιση όσον αφορά τα δικαιώματα του παιδιού, την περίθαλψη που λαμβάνει υπόψη την τραυματική εμπειρία και την καταπολέμηση των διακρίσεων.
- Άνευ όρων πρόσβαση: η πρόσβαση σε υπηρεσίες θα πρέπει να αποσυνδεθεί από την «προϋπόθεση» του μεταναστευτικού καθεστώτος. Αντίθετα, όλες οι τοπικές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι διαθέσιμες (συμπεριλαμβανομένων των κινητών ομάδων προσέγγισης) για τους ασυνόδετους ανήλικους, ανεξάρτητα από το καθεστώς διαμονής του ανήλικου ή την πρόθεσή του να παραμείνει στη χώρα ή όχι. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει ένα «τείχος προστασίας» μεταξύ των υπηρεσιών και της επιβολής της νομοθεσίας για τη μετανάστευση, ώστε όλα τα παιδιά και οι ενήλικες να μπορούν να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες χωρίς τον φόβο επιπτώσεων που σχετίζονται με τη μετανάστευση, όπως σύλληψη, κράτηση ή απέλαση.

8.3 Πρόσβαση σε φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας

Για να διασφαλιστεί η φροντίδα σε επίπεδο οικογένειας και το οικογενειακό περιβάλλον, όταν αυτό είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε ανάδοχη φροντίδα, συγκρίσιμη με εκείνη άλλων παιδιών που στερούνται τη γονική φροντίδα. Θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Συμμετοχή στις βασικές υπηρεσίες προστασίας των παιδιών και πρόσβαση σε υπηρεσίες αναδοχής/υιοθεσίας.
- Παροχή μεμονωμένων υπηρεσιών, με βάση τις προσδιορισμένες ανάγκες των ΑΑ.
- Πρόσληψη και κατάρτιση ανάδοχων γονέων σχετικά με ειδικές ανάγκες και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδετοι ανήλικοι, συμπεριλαμβανομένου κανονισμού για την απαγόρευση των διακρίσεων όσον αφορά την προώθηση της διαδικασίας.

- Άλλες ρυθμίσεις εναλλακτικής φροντίδας που θα πρέπει να δίνουν προτεραιότητα στις συνθήκες ανεξάρτητης διαβίωσης και στην ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες.

8.4 Ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες και υποστήριξη μετά την ηλικία των 18 ετών

Θα πρέπει να παρέχεται υποστήριξη και σχέδια μετέπειτα φροντίδας μετά την ηλικία των 18 ετών, λαμβανομένης υπόψη της κρίσιμης ευπάθειας των ΑΑ σε αυτή την ηλικία. Θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- Διευρυμένη παρακολούθηση μετά την επιτροπεία: Οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να επωφελούνται από εκτεταμένη στήριξη και παρακολούθηση μετά τη λήξη της επιτροπείας έως την ηλικία των 25 ετών, όπως και άλλα παιδιά που στερούνται τη γονική φροντίδα.
- Πρόσβαση στη στέγαση: Οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες στέγασης, παρόμοια με άλλα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα το σύστημα προστασίας. Θα πρέπει να περιλαμβάνει την πρόσβαση σε ανεξάρτητη, μη διαχωρισμένη στέγαση, μικρής κλίμακας, διασκορπισμένες μονάδες στέγασης, προγράμματα «υποστηριζόμενης ανεξάρτητης διαβίωσης» (SIL), συνεταιριστική στέγαση, συστέγαση. Θα πρέπει να παρέχει ασφαλές περιβάλλον και πρωτίστως να προλαμβάνει την αστεγία.
- Μετάβαση στην ενηλικίωση: Οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες που παρέχονται επίσης για παιδιά που στερούνται τη γονική φροντίδα στο πλαίσιο της μετάβασης στην ενηλικίωση. Θα πρέπει να περιλαμβάνει συνδρομή για ενοίκια, εκπαίδευση ενηλίκων και ψυχοκοινωνική στήριξη με στόχο την επίτευξη βιώσιμης ανεξάρτητης διαβίωσης.

8.5 Ισότιμη πρόσβαση σε εκπαίδευση χωρίς διαχωρισμούς και χωρίς αποκλεισμούς (επαγγελματική κατάρτιση και ακαδημαϊκή πορεία) και απασχόληση

Οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν άνευ όρων πρόσβαση σε γενική εκπαίδευση χωρίς διαχωρισμούς, ανεξάρτητα από την εθνοτική τους καταγωγή, το καθεστώς αναπηρίας τους ή οποιαδήποτε άλλη διάσταση. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πτυχές:

- Καταπολέμηση του διαχωρισμού: Όλες οι διαχωρισμένες τάξεις και σχολεία θα πρέπει να εξαιρεθούν και οι ασυνόδετοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε γενική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Τα γλωσσικά και άλλα εμπόδια θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στα κανονικά σχολεία χωρίς αποκλεισμούς, ώστε να αποφευχθεί η εγγραφή σε διαχωρισμένες τάξεις γλώσσας/υποδοχής, σχολεία.
- Ευέλικτος εκπαιδευτικός μηχανισμός: Οι ανάγκες των ΑΑ θα πρέπει να αντιμετωπίζονται από το εκπαιδευτικό σύστημα και το σύστημα θα πρέπει να παρέχει ευέλικτες λύσεις. Θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη δημιουργίας εισοδήματος, την οικογενειακή κατάσταση, την ψυχοκοινωνική στήριξη κ.λπ.
- Μετάβαση σε ασφαλή και βιώσιμη απασχόληση: οι επιλογές επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης θα πρέπει να βασίζονται στις ανάγκες και τις επιθυμίες των ΑΑ. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ενισχυμένη σύμπραξη δημόσιου και

ιδιωτικού τομέα και να συμβάλλει στη βιώσιμη απασχόληση και τη δημιουργία εισοδήματος.

8.6 Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό αντίκτυπο της διακριτικής μεταχείρισης και της κατάχρησης όσον αφορά την πρόσβαση των ΑΑ σε τοπικές υπηρεσίες, θα πρέπει να διασφαλιστούν ίσοι, φιλικόι προς τα παιδιά και προσβάσιμοι μηχανισμοί υποβολής καταγγελιών και το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Αυτό αναμένεται να συμβάλει στην αντιμετώπιση των διακρίσεων που εντοπίστηκαν και στην παροχή της απαιτούμενης νομικής συνδρομής. Θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα:

- Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή, παροχή συμβουλών, συνδρομή και εκπροσώπηση από ασυνόδευτους ανηλίκους, με τη στενή συμμετοχή και υποστήριξη των επιτρόπων.
- Άμεση συνεργασία με οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δικηγόρους, ειδικευμένους στην αντιμετώπιση της διακριτικής μεταχείρισης των ΑΑ.
- Κατάρτιση και ανάπτυξη ικανοτήτων για δωρεάν νομική συνδρομή, νομικές συμβουλές και υπηρεσίες νομικής συνδρομής (τόσο δημόσιες όσο και οργανωμένες από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών) για την καλύτερη κατανόηση των αναγκών και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ΑΑ.

8.7. Ενίσχυση της φωνής των ασυνόδευτων παιδιών

Οι ανάγκες και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα πρέπει να προσδιοριστούν και να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών και της χάραξης πολιτικής. Επιπλέον, οι προτεραιότητες και οι συστάσεις τους θα πρέπει να συνδέονται με την ανάπτυξη πολιτικής και τον σχεδιασμό υπηρεσιών. Μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο εάν οι ΑΑ έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη φωνή τους να ακουστεί.

- Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε βασικές πλατφόρμες συμμετοχής των παιδιών (π.χ. συμβούλια σπουδαστών, συμβουλευτικά συμβούλια νέων και κοινοβούλια νέων), όπου τα παιδιά καλούνται να εκφράσουν τις ανάγκες τους και να εξηγήσουν τις προκλήσεις.
- Οι τοπικές αρχές, οι πάροχοι υπηρεσιών και όλα τα άλλα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να αξιολογούν τις ανάγκες των ΑΑ και να αναπτύσσουν στοχευμένες ανταποκρίσεις κατά τη χάραξη πολιτικής και στην παροχή υπηρεσιών.
- Οι ΑΑ θα πρέπει επίσης να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε ομάδες υποστήριξης από ομοτίμους για να μοιράζονται τις απόψεις και τις γνώμες τους.

9. Συμπεράσματα

Η παρούσα συνθετική έκθεση καταδεικνύει ότι σε έξι ευρωπαϊκές πόλεις, τα ασυνόδευτα παιδιά εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν συστημικά κενά όσον αφορά την πρόσβαση σε τοπικές υπηρεσίες, καθώς αντιμετωπίζουν διακρίσεις και κακοποίηση στην καθημερινή τους ζωή. Ενώ παρέχονται υπηρεσίες υποδοχής, οι τρέχουσες διατάξεις για τις υπηρεσίες εξακολουθούν να διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό από τη διαχείριση της μετανάστευσης και όχι από μια προσέγγιση που βασίζεται στα δικαιώματα των παιδιών. Ως εκ τούτου, τα ασυνόδευτα παιδιά συχνά αντιμετωπίζονται ως υποκείμενα ελέγχου αντί ως κάτοχοι δικαιωμάτων με μακροπρόθεσμη προοπτική κοινωνικής ένταξης.

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν επαναλαμβανόμενα συστημικά κενά: κατακερματισμένη διακυβέρνηση, περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές τοπικές υπηρεσίες, επίμονες διακρίσεις στην εκπαίδευση και τη στέγαση, ανεπαρκής στήριξη της ψυχικής υγείας και σοβαρή έλλειψη συνέχειας όταν τα παιδιά συμπληρώνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους. Αυτή η «ηλικιακή ρήξη» υπονομεύει προηγούμενες επενδύσεις στην προστασία και την ένταξη, ωθώντας πολλούς νέους στην επισφάλεια, την αστεγία ή την εκμετάλλευση ακριβώς τη στιγμή που η στήριξη είναι περισσότερο αναγκαία. Οι προκλήσεις αυτές είναι ιδιαίτερα έντονες σε πλαίσια μετακίνησης όπως το Καλαί, αλλά είναι επίσης εμφανείς σε πόλεις προορισμού όπου δίνεται επισήμως προτεραιότητα στην ένταξη.

Η αντιμετώπιση αυτών των διαρθρωτικών κενών απαιτεί αποφασιστική στροφή από τις απαντήσεις που βασίζονται στο καθεστώς και επικεντρώνονται στη μεταναστευτική πολιτική προς μια συντονισμένη, προσανατολισμένη στα θεμελιώδη δικαιώματα παροχή υπηρεσιών και πολιτικές που ενσωματώνουν τα ασυνόδευτα παιδιά στα γενικά συστήματα προστασίας των παιδιών, εκπαίδευσης, στέγασης και μετέπειτα φροντίδας.

Τέλος, η διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης, συμμετοχής και φωνής για τα ασυνόδευτα παιδιά αποτελεί ελάχιστη απαίτηση για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Οι τοπικές αρχές, υποστηριζόμενες από εθνικά και ενωσιακά πλαίσια, διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη μετατροπή των νομικών υποχρεώσεων σε βιώσιμη προστασία και ένταξη. Χωρίς μια τέτοια αλλαγή, η Ευρώπη κινδυνεύει να διαιωόνει κύκλους ευαλωτότητας· με τον τρόπο αυτό, τα ασυνόδευτα παιδιά μπορούν να υποστηριχθούν ώστε να γίνουν ενεργά και ενδυναμωμένα μέλη των κοινωνιών.

Παραπομπές

Με βάση τις τοπικές εκθέσεις που εκπόνησαν οι εταίροι του σχεδίου:

- Αθήνα και Πειραιάς στην Ελλάδα: Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες
- Λιέγη, Γάνδη και Βρυξέλλες στο Βέλγιο: Δίκτυο οργανώσεων της διασποράς του Αφγανιστάν στην Ευρώπη (NADOE) και Caritas International Belgium:
  - Power2UAM Τοπική έκθεση — Βρυξέλλες
  - Power2UAM Τοπική έκθεση — Γάνδη
  - Power2UAM Τοπική έκθεση — Λιέγη

Καλαί στη Γαλλία: ECPAT France «Unaccompanied Minors in Transit in Καλαί: Διατάξεις για τις υπηρεσίες, κενά και επιπτώσεις σε επίπεδο πολιτικής.»

Οι τοπικές εκθέσεις είναι διαθέσιμες στα αγγλικά και στις τοπικές γλώσσες στον ιστότοπο του έργου: <https://bridge-eu.org/power2uams>

Παραρτήματα

Παράρτημα 1 — Νομικά πλαίσια που αφορούν τα ασυνόδευτα παιδιά

Θεμελιώδη δικαιώματα

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴² (στο εξής: Χάρτης) προβλέπει ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί νομική υποχρέωση για τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ σε όλες τις δράσεις τους, καθώς και για τα κράτη μέλη της ΕΕ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ (πρβλ. άρθρο 51 παράγραφος 1). Ο ακόλουθος μη εξαντλητικός κατάλογος επισημαίνει τα σημαντικότερα άρθρα στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης:

- Άρθρο 14 δικαίωμα στην εκπαίδευση,
- Άρθρο 18 δικαίωμα ασύλου,
- Άρθρο 21 απαγόρευση των διακρίσεων,
- Άρθρο 24 δικαιώματα του παιδιού.

Δικαιώματα του παιδιού

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η οποία έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ,⁴³ υπογραμμίζει ορισμένα βασικά δικαιώματα για τα παιδιά, μεταξύ των οποίων:

- Άρθρο 2 Απαγόρευση των διακρίσεων,
- Άρθρο 3 Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού,
- Άρθρο 12 Συμμετοχή,
- Άρθρο 20 Προστασία των παιδιών χωρίς γονική μέριμνα
- Άρθρο 22 Παιδιά πρόσφυγες
- Άρθρο 24 Πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη,
- Άρθρο 28 Δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Το Γενικό Σχόλιο αριθ. 5 έχει ιδιαίτερη σημασία για την παρούσα έκθεση, καθώς καθορίζει τα γενικά μέτρα εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και διευκρινίζει ότι τα κράτη διατηρούν την πλήρη ευθύνη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, μεταξύ άλλων όταν η παροχή υπηρεσιών και η λήψη αποφάσεων ανατίθενται στις τοπικές και περιφερειακές αρχές.⁴⁴

Μετανάστευση και άσυλο

Για τα παιδιά που ζητούν άσυλο στην ΕΕ, έως τον Δεκέμβριο του 2025, τα ισχύοντα νομικά πλαίσια διαμορφώνονταν από το Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου (ΚΕΣΑ). Από τον Ιανουάριο του 2026 τέθηκε σε ισχύ το σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο.⁴⁵ Το

⁴² Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, [C 326/391](#)

⁴³ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, η οποία εγκρίθηκε στις 20 Νοεμβρίου 1989 με το ψήφισμα 44/25 της Γενικής Συνέλευσης

⁴⁴ Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Γενικό σχόλιο αριθ. 5 (2003) [Γενικά μέτρα εφαρμογής της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού](#), CRC/GC/2003/5

⁴⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 29 Μαΐου 2024, Understanding the EU Pact on Migration and [Asylum](#) (Κατανόηση του συμφώνου της ΕΕ για τη μετανάστευση και το άσυλο)

σύμφωνο αποτελείται από διάφορες νομοθεσίες, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, τις διαδικασίες ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής.⁴⁶

Επιπλέον, για τους ασυνόδευτους ανηλίκους που δεν εμπίπτουν στο σύστημα ασύλου, είναι συναφείς πρόσθετες νομοθετικές πράξεις, όπως ο κώδικας συνόρων Σένγκεν⁴⁷ και η Οδηγία για την επιστροφή.⁴⁸

Εθνοτικές και φυλετικές διακρίσεις

Η Οδηγία για τη φυλετική ισότητα⁴⁹ θεσπίζει την υποχρέωση όλων των κρατών μελών να καταπολεμούν τις διακρίσεις και να διασφαλίζουν ότι δεν υπάρχουν διακρίσεις λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, ιδίως όσον αφορά την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, και την παροχή αυτών.

Δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

Η Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία⁵⁰ είναι μια διεθνής συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αποσκοπεί στην προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των ατόμων με αναπηρία. Ο ακόλουθος μη εξαντλητικός κατάλογος επισημαίνει τα σημαντικότερα άρθρα στο πλαίσιο της παρούσας έκθεσης:

- Άρθρο 5 Ισότητα και απαγόρευση των διακρίσεων,
- Άρθρο 7 Παιδιά με αναπηρίες,
- Άρθρο 9 Προσβασιμότητα,
- Άρθρο 12 Ισότητα έναντι του νόμου,
- Άρθρο 13 Πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Ενωσιακά κονδύλια

Κάθε χρόνο, η Ευρωπαϊκή Ένωση επενδύει στο πλαίσιο της επιμερισμένης διαχείρισης δισεκατομμύρια ευρώ για την προώθηση ενός ευρέος φάσματος στόχων πολιτικής.⁵¹ Στην περίπτωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες, της κοινωνικής ένταξης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερη σημασία έχουν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Ασύλου και Ένταξης (ΤΑΜΕ). Τα ταμεία αυτά διέπονται από κανονισμό περί κοινών διατάξεων (ΚΚΔ), ο οποίος παρέχει ένα ενοποιημένο πλαίσιο για τον προγραμματισμό, την παρακολούθηση και τη δημοσιονομική διαχείριση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, κατά την περίοδο 2014-2020, το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (ΤΑΜΕ) και το Ταμείο Εσωτερικής

⁴⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2024/1346 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14 Μαΐου 2024, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση): Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1351 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14 Μαΐου 2024, για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) 2021/1147 και (ΕΕ) 2021/1060 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/201

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9 Μαρτίου 2016, περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (κωδικοποίηση)

⁴⁸ Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16 Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών

⁴⁹ Οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29 Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής

⁵⁰ Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, που εγκρίθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2006 από την εξηκοστή πρώτη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης με το ψήφισμα A/RES/61/106

⁵¹ Ο τρέχων προϋπολογισμός της ΕΕ υπερβαίνει τα 2.0 τρις. ευρώ. Αποτελείται από τον μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 ύψους 1.2 τρις. EUR, ο οποίος συμπληρώνεται από το μέσο ανάκαμψης NextGenerationEU ύψους έως και 800 δισ. EUR για τα έτη 2021 έως 2026. Για περισσότερες πληροφορίες, [επισκεφθείτε τον ιστότοπο](#) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Ασφάλειας (ΤΕΑ) δεν καλύπτονταν από τον ΚΚΔ και λειτουργούσαν στο πλαίσιο χωριστών τομεακών κανονισμών. Από το 2021 έως το 2027, τα ταμεία αυτά εμπίπτουν στον ΚΚΔ, μαζί με άλλα, όπως το ΕΚΤ + και το ΕΤΠΑ.⁵²

Παράρτημα 2 — Πλαίσια πολιτικής που επηρεάζουν τα ασυνόδευτα παιδιά

Θεμελιώδη δικαιώματα

Η στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ⁵³ επιβεβαιώνει την ανανεωμένη δέσμευση να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή του Χάρτη. Από το 2021, η Επιτροπή υποβάλλει ετήσια έκθεση, στην οποία εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τον Χάρτη σε επιλεγμένο θεματικό τομέα.

Δικαιώματα του παιδιού

Η στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού⁵⁴ και η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά⁵⁵ αποσκοπούν στη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων όλων των παιδιών και στην ασφαλή πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες για τα ευάλωτα παιδιά. Τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών περιλαμβάνονται στις ομάδες-στόχους της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά.

Η ανακοίνωση για την προστασία των παιδιών-μεταναστών⁵⁶ (2017) καθορίζει δράσεις προτεραιότητας, συμπεριλαμβανομένων της διασφάλισης της προστασίας κατά την άφιξη, των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής για τα παιδιά, της αποτελεσματικής επιτροπείας, των μέτρων έγκαιρης ένταξης, της πρόσβασης σε εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και χωρίς διακρίσεις, της έγκαιρης πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη κ.λπ.

Οι συστάσεις για την ανάπτυξη και την ενίσχυση ολοκληρωμένων συστημάτων προστασίας των παιδιών με γνώμονα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού (2024)⁵⁷ καθορίζουν ένα γενικό πλαίσιο ολοκληρωμένων συστημάτων προστασίας των παιδιών από το οποίο τα κράτη μέλη τοποθετούν τα παιδιά στο επίκεντρο των ολοκληρωμένων συστημάτων προστασίας των παιδιών, προσαρμόζοντας τα συστήματα προστασίας στις ανάγκες των παιδιών και συμπεριλαμβάνοντας τα παιδιά κατά τη λήψη αποφάσεων που τα επηρεάζουν.

Άτομα με αναπηρία

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε στρατηγική για την αναπηρία για την περίοδο 2010-2020, η⁵⁸ οποία αποσκοπούσε στην ενδυνάμωση των ατόμων με αναπηρία, ώστε να μπορούν να απολαμβάνουν πλήρως τα δικαιώματά τους και να συμμετέχουν στην κοινωνία και την

⁵² Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, επισκεφθείτε τον ιστότοπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027_en

⁵³ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ, COM/2020/711 final

⁵⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Στρατηγική της ΕΕ για τα δικαιώματα του παιδιού, COM/2021/142 final

⁵⁵ Συστάσεις (ΕΕ) 2021-1004 του Συμβουλίου, της 14 Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, L 223/14

⁵⁶ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Η προστασία των παιδιών-μεταναστών, COM (2017) 211

⁵⁷ Σύσταση (ΕΕ) 2024/1238 σχετικά με την ανάπτυξη και την ενίσχυση ολοκληρωμένων συστημάτων προστασίας των παιδιών με γνώμονα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού

⁵⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Ευρωπαϊκή στρατηγική για την αναπηρία 2010-2020: Ανανέωση της δέσμευσης για μια Ευρώπη χωρίς εμπόδια, COM/2010/0636 final

οικονομία σε ισότιμη βάση με τους άλλους. Ακολούθησε μια νέα στρατηγική για την περίοδο 2021-2030,⁵⁹ η οποία καθορίζει βασικές πρωτοβουλίες σε διάφορα θέματα, συμπεριλαμβανομένων της προσβασιμότητας, των δικαιωμάτων που απορρέουν από την ιθαγένεια της ΕΕ, της ίσης πρόσβασης και της απαγόρευσης των διακρίσεων, καθώς και της ανεξάρτητης διαβίωσης.

Εθνοτικές και φυλετικές διακρίσεις

Το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025⁶⁰ αποσκοπεί στην ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και στον εντοπισμό πιθανών κενών που πρέπει να καλυφθούν. Αυτό ανανεώθηκε στις αρχές του 2026 με τη νέα στρατηγική « Ένωση ισότητας: Στρατηγική για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2026-2030, η οποία σκιαγραφεί τον δομικό ρατσισμό και μια διατομεακή προσέγγιση στον πυρήνα του, και είναι προσηλωμένη στην ενσωμάτωση της καταπολέμησης του ρατσισμού σε όλους τους τομείς πολιτικής. Η στρατηγική ενθαρρύνει ρητά την υλοποίηση της ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά, λαμβάνοντας υπόψη τα μειονεκτήματα που βιώνουν τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών.⁶¹

Μετανάστευση

Οι κοινές βασικές αρχές για την ένταξη των μεταναστών⁶² (2004) καθορίζουν τις βασικές αρχές για την ένταξη των μεταναστών σε επίπεδο ΕΕ.

Το σχέδιο δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών⁶³ (2016) παρέχει ένα πλαίσιο και συγκεκριμένες δράσεις για τη στήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών να αναπτύξουν και να ενισχύσουν τις πολιτικές τους για την ένταξη, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης, της γλωσσικής κατάρτισης, της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης, της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, όπως η στέγαση και η υγειονομική περίθαλψη, καθώς και της ενεργού συμμετοχής και της κοινωνικής ένταξης, και της καταπολέμησης των διακρίσεων.

Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην ΕΕ⁶⁴ (2016) καλούν τα κράτη μέλη να επικεντρώσουν τις προσπάθειές τους στους ακόλουθους τομείς, σύμφωνα με τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες, σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων έγκαιρης ένταξης, ιδίως εκείνων που ευνοούν την έγκαιρη πρόσβαση στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και την αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της εστίασης σε εισαγωγικά και γλωσσικά μαθήματα, αλλά και σε τομείς που προσφέρουν ευκαιρίες σε υπηκόους τρίτων χωρών να συμμετέχουν ενεργά στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή των κρατών μελών· καταπολέμηση των διακρίσεων και του διαχωρισμού.

⁵⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Ένωση ισότητας: Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030, [COM/2021/101 final](#)

⁶⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Μια Ένωση ισότητας: Σχέδιο δράσης της ΕΕ για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2020-2025», [COM/2020/565 final](#)

⁶¹ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ Ένωση ΙΣΟΤΗΤΑΣ: Στρατηγική για την καταπολέμηση του ρατσισμού 2026-2030 [[COM \(2026\) 12 final](#)].

⁶² Κοινά βασικά τυπογραφικά στοιχεία για την πολιτική ένταξης των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, [19.XI.2004](#)

⁶³ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σχέδιο δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, [COM \(2016\) 377](#)

⁶⁴ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην ΕΕ, 9 Δεκεμβρίου 2015, [15312/16](#)

Το σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο ⁶⁵2021-2027 προωθεί την ένταξη για όλους, αναγνωρίζοντας τη σημαντική συμβολή των μεταναστών στην ΕΕ και αντιμετωπίζοντας τα εμπόδια στη συμμετοχή και την ένταξη των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών.

---

⁶⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής, Σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση και την ένταξη για την περίοδο 2021-2027, [COM/2020/758 final](#)